სახალხო გაზეთი

№ 467 კვირა, 4 დეკემბერი, 1911 წ. წელიწადი მეორე. № 467

განცხადების ფასი: ჩვეულებრივი სტრიქონი პირველ გვერდზე 20 პენიოთ ღირს 15 კაპ., უკანასკნელზე—10 კაპ. სხვა ადგილებიდან კავკასიის გარეშე მიღებულ განცხადებათა ფასი: სტრიქონი პენიოთ ტექსტის წინ 20 კაპ., უკან—10 კაპ. ჩაშალოვიარო განცხადების დაბეჭდვა პირველ გვერდზე თითო ჯერ ხალამოს 4 საათამდე ღირს 3 მ. 4 საათის შემდეგ მიიღება მხოლოდ თვით სტამბა „ხოროპანი“-ში, მადათოვის ბულვარზე და ეღირება 4 მანეთად.

ჯანცხადებანი იმ პირთა, ფირმათა და დაწესებულებათაგან, რომელნიც კავკასიის გარეშე არიან, ან თთავარი კანტორები და განყოფილებანი აქვთ, მიიღება მხოლოდ სავაჭრო სახლის ლ. და ე. შეტცლ და აიზ—ბის განცხადებათა ცენტრალურ კანტორაში მოსკოვში, მიასნიცკის ქ., ს. სიტოვისა და მის განყოფილებებში: პეტერბურგში—მოხსკაია 11, ვარშავაში—ძარშალკოვსკის ქ. 130, პარიზში—ბირუის მოედანი.

წელის მოწყობა და დასაბეჭდი განცხადებანი მიიღება „სახალხო გაზეთის“ რედ ციაში და კანტორაში ყოველ-დღე კვირა-უქმეების გარდა, დილის 9 საათიდან 3—მდე. ხალამოთი 5-დან 7-მდე.

ზელ მოწყობილი ყორილები არ დაიბეჭდება; დაუბეჭდავი ბეცრე ყორილები და კორესპონდენციები სულ არ ინახება; ინახება ერთის თვით მხოლოდ დიდი ყორილები და მოთხრ ობები. პირადად მოლაპარაკება შეიძლება ყოველ დღე, კვირა-უქმეების გარდა, დილის 10 საათიდან ნაშუალოდეგის 3 საათამდე. ადრესის გამოცვლა 10 კაპ.

რედაქციის ადრესი: სახალხოს ქ., დ. ზ. ხარაჯიშვილის სახლი, მიხაილი ეზოდან.

ფულის ადრესი: ყორილებისთვის და ფულისთვის Тифлисъ, газ. „Сахалхо [illegible]“ п. ящ. 190.

ცალკე ნომერი ყველგან ერთ შაურად

დამატებანი ნომერი (კვირისა) 7 კაპ.

ეროვნულ-დღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გამოცემა.

ამ ნომერში ექვსი გვერდია.

ტელეფ. № 795. **ქართული თეატრი** ტელეფ. № 795

✦ იაფ ფასიანი წარმოდგენა ✦

კვირას, 4 დეკემბერს,

ვლ. ალექსი მესხიშვილის მონაწილეობით,

ქართულ დრამატიულ საზოგადოების დასის მიერ წარმოდგენილი იქნება

შიდფერის ტრო-

ბიდა ბიესა: **ყაჩაღები,** ტრაგედია 5 მოქმ., თარგმანი ნ. ავალიშვილისა.

მონაწილეობას მიიღებენ: ქ-ნნი დავითაშვილი; ბ-ნნი: ალექსი-მესხიშვილი, არადგელი-იმნიშვილი, აბდუშელი, ალულიშვილი, ალექსიძე, გუნია, გვარაძე, ნასიძე, მეხი, მატარაძე, მგალობლიშვილი, სარაჯელი, მათირიშვილი, ციციშვილი.

დასაწყისი ხალამოს 8 ს. ✦ ადგილების ფასი ერთი ორად დაკლებულია.

ა ნ ო ნ ს: მზადდება: მეფე ლირი, ჭეშრი ნავარიელი, ანტიგონე, იულიუს კეისარი, სირანოდე ბერჟერაკ და სხვა.

რეჟისორ. ვლ. ალექსი-მესხიშვილი. ქართ. დრ. სახ. ადმინისტრაცია. (2.967.1.)

ძმ. ზუბალაშვილების სახალხო სახლი

ორშაბათს, 5 დეკემბერს,

სახ. სახლთან არსებულ ქართ. წარმოდგენ. მმართვ. წრის მიერ წარმოდგ. იქნება ქბ-ნ ნ. ო. დეკანაზის და ბ-ნ ს. ხვიმონაძის მონაწილეობით

პირველად ახალი ორიგინალური პიესა: **სოფლის გმირები,** დრამა 4 მოქმედ. ბოლ. ირეთელისა, ხიუჟეტი აღებულია ე. ნინოშვილის მოთხრობიდან „ჩვენი ქვეყნის რაინდი“.

მონაწილეობას მიიღებენ: ქ-ნნი გოგოლაშვილი, ფ. ლეკაკა, კორინთელი, გარგ-კაბელი, ე. ციმაკურიძე; ბ-ნნი: ანაბეგიანი, ბიაშვილი, ბაქრაძე, ნ. გიგინრიძე, მეტრეველი, მეტეხელი, იაპყილი, კულაშელი, ნარი, ნინიძე, ხალაყაია, ხვიმონიძე, ხვაბელი, ბანიაშვილი, ვ. შავლაძე, ფრონის-პირველი, ნარანაშვილი, ჭიაურელი, ჭანკვეტაძე და სხვანი. ● ბილეთები იყიდება თეატრის კასაში დილის 12—2 ს-. ხალ-ნ—8 ს. ადგილების ფასი 50—5 კ. დასაწყ. საღ. 8 ს. შემდეგი წარმოდგენა 10 დეკ.

რეჟისორი: ალ. ფეფუნაკა. ადმინისტრატორი: ა. ჭიაბერაშვილი. (2.1603.1)

ახალი კლუბი

ახალი კლუბის მამასახლისთა საბჭო ამით აცხადებს, რომ ამ 1911 წლის დეკემბრის 8-ს დანიშნულია საზოგადო კრება კლუბის წევრთა ასარჩევად კენჭის ყრით კლუბის წევრებისა და სამუდამო სტუმრებისა.

(1—1608—1)

ა ხ ა ლ ი კ ლ უ ბ ი

სამშაბათს, 6 დეკემბერს 1911 წ., კლუბის წევრთა და სტუმართათვის

სალიტერატურო-სამუსიკო საღამო

ბ ა ნ ყ ო ფ ი ლ ებ ა I.

1, ეგვერტურა, ოპ. „ძალა ბედისა“. შეასრულებს ორკესტრი; 2. ბ. ბ. გვაზავა წაიკითხავს ქართულ ენაზედ რეფერატს ლ. ნ. ტოლსტოის „ცოცხალი გვამი“-ს შესახებ.

ბ ა ნ ყ ო ფ ი ლ ებ ა II.

3. ყირიმის ეპაზები, შეასრ. ორკესტრი; 4. „ბანდეგილი“, წაიკითხავს თ. ნ. დ. ჭრიხთავი; 5. ლეგენდა ოპ. „დალატი“; 6. თ. კ. ს. მაყამშილი, თ. ნ. მ. ლოლოძიანიძე და ი. ბრიმაშვილი წაიკითხავენ თავიანთ ნაწარმოებებს.

დასაწყისი ხალამოს 9 საათზე. ხალამოს შემდეგ ლ ო ტ ო

სტუმრები იღებიან კლუბში შესახვლელად: გაგ. 50, ქალ. და სტუდ. 25 კ. (2.1608.1)

საბურთალოზე მაზვინერ ალბაგან, ახლად აშენებულ ეკლესიისა და დიდუბის მომავალ ბიღის მახლობლად დაიჭრა 20 დესეტინა მამული და იყიდება წვრილ ნაკვეთად ოთხ-კუთხ საგენი 80 კ.-დან. მსურველნი შეუძლიანთ მიჰმართონ თლდას ქუჩაზე, სახლი № 6, სოლომონ ივანეს ძე თალაქიშვილს, დილის 9 საათიდან ნაშუალოდეგის 3 საათამდე, ალამოს 5 საათიდან 8 საათამდე. უმორჩილესად ვთხოვთ მიწის მყიდველებს, რომ თავის დროზე შემოატანონ დარწმუნილი ფული, თანახმად ჩვენგან მიცემულ კვიტანციისა. (წ.—1147—189)

დოქტორი მედიცინისა ბერლინის უნივერს. **გ. გ. მეგრაგიანცი**

წამლოგა ჭლექისა ფილტვებისა, ძვლებისა, და სხვა ორგანოთა ტ უ ბ ე რ კ უ ლ ი ნ ი.

შინაგან ხმეულებით ავადმყ. მიიღება ყოველ დღე დილ. 9—11 საათამდე და ალამოს 5—7 საათამდე. კათოლიკეთა ქუჩა, N 10. ტელეფ. 792. (თ 100—1534—39)

ტფილისის კერძო სამკურნალო

ზაფართოებულია და სტაციონალური განყოფილებაა

ფასი 50 საფოლეთ.

განსაკუთრებითი საშობიარო განყოფილება.

ქსენიეევის ქუჩა, საკუთარი სახლი, № 7, „ვეტცელის“ სასტუმროსთან.

ტელეფონი № 590.

სტაციონალურ ავადმყოფების მიღება შეიძლება ყოველ წამს, მხოლოდ კარეშე მოსიარულე ავადმყოფებს მიიღებენ მეორე ნახევარ დრეს:

ექიმი-ქალი ვერონიკა-ფირანდოვნა ალ. ვ.—საშობიარო და ქალის სნეულ. ყოველ დღე 11—12 ს.

ბ ვ ლ ე ვ ა ნ ა შ ვ ი ლ ი ი ვ. ა. ნერვ. და ელექ., ალბათ., 10½—11 ს.

ბ ე ნ ე ბ ა ნ ა ზ ი ი ნ ა ნ. ხ.—შინაგ. და ნერვებ. ყოველ დღე 1—2 ს.

ბ ა ლ ა ხ ვ ა ნ ი ლ ი ი ვ. ვ. შინ., საშუ. და ბაბ. 10—12 ს.

ბ ე ქ ო ძ ე ტ. ხ. შინაგანი. ორშაბათობით და ოთხშაბ. 9—10 ს.

ბ ა ნ ნ ე ტ ო ვ ი ი ვ. ფ. შინ., ორშ., ოთხშ., პარასკ. 2—3 ს.

ბ ო ხ ხ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი ვ. ხ.—თვალისა, ორშაბ., ოთხშაბ. და პარასკ. 2—2½ საათ.,

ბ ზ ა რ ვ ი ლ ი ვ ი ვ. ა.—კანისა და ვენერ. ყოველ დღე, 1—1½ ს.

ბ ე ბ ე ლ ი ვ ი ვ. ფ. ალ.—ფილტვ. ყოველ დღე 11—12

წვეულ ჯარისკაცთ თავისავე მიწა-წყალზე დასტოვებსო.

ოქტობრინის მოსწონს კანონ-პროექტი და სათათბიროს ურჩევს, კომისია ავირჩოთ სამხედრო ბეგრის წესდების შეცვლის პროექტის შესამუშავებლადაო.

დეფეი ბირველი კენჭის ამოღების მოსპობის წინააღმდეგია, გლეხებზე ცუდად იმოქმედებსო.

ანდრეიეზეკი გლეხების სახელით მის უდიდებულესობას მიჰმართავს და უმორჩილესად სთხოვს, გლეხებსაც გზა გაუხსნან ყოველ სამხედრო სასწავლებელში შესასვლელადაო.

ხასმამედოვი. ამიერ კავკასიის მაჰმადიანთ გადასახადი გაიწერეს ჯარისკაცად გასვლის მაგიერ. ეს გადასახადი მოისპოს და მაჰმადიანიც ჯარისკაცად გაიყვანეთო.

კრუშენსკი. ჯარიდან ებრაელების განდევნას მოითხოვს.

კრეზოტოვი ამის წინააღმდეგია, მაშინ სამხედრო ბეგარა მხოლოდ რუსობას დაიწვებაო.

შინკარიოვი. კანონ-პროექტი სამინისტროს დიდ უფლებას აძლევს ჯარის შემადგენლობის გადიდებისასაო. ალექსანდრე II კანონს ის დიდი ღირსება აქვს, რომ იქ კენჭის ამოღებაა. გლეხს სჯეროდა, რომ ბრძანებით კი არ მიდის ჯარისკაცად, არამედ ბედის წყალობით. ბოლოს მოლაპარაკე კითხულობს სხვა და სხვა ფრაქციათა წინადადებას და თხოულობს კანონ-პროექტი მუხლობრივ განსახილველად ისეთ კომისიას გადავცეთ, სადაც ყველა ფრაქციათა წარმომადგენლნი შეკრებენო.

მომხსენებელი ბრეტოშინოვი ამის წინააღმდეგია.

დაშქარიოვს მოსწონს კანონ-პროექტი და წინ წადგმულ ნაბიჯად მიაჩნია: განახლების შეტანას ჯარშიო.

30 ნოემბრის სხდომა დაიხურა.

2 დეკემბრის სხდომა.

რომანოვ ოვუმჯდომარეობს.

ბახალეშკინი კრუპენსკის წინადადების მომხრეა, ებრაელებს ჯარში ნუ შეუშვებთო. შემდეგ ამტკიცებს, რომ დასავლეთის ცხრა გუბერნიაში ებრაელები ყოველთვის გაურბიან სამხედრო ბეგრის მოხდასაო.

ტომილოვი ჩვენს ჯარში გარეგან მხარეს უფრო მეტ ყურადღებას აქცევენ, ვიდრე სხვა რასმეო. ტომილოვს ლაპარაკს უშლის პურიშკევიჩი.

ეხლა კაშუსტინი თავმჯდომარეობდა და პურიშკევიჩს შენიშვნა მისცა.

ტომილოვი შეეხო აფიცრობას და აღნიშნა, თუ ჩვენში მათ პატივსა სცემენ, ეგ პატივის ცემა არც ძალიან ძვირფასია. პურიშკევიჩი ყვირილით ხელს უშლის მოლაპარაკეს. მარცხნივ ძახილია: „ხულიგანო“.

ბურიშკევიჩი ადგილიდან: გაჩუმდი არამზადავ, არა მსურს სათათბიროში რუსის აფიცრობას ლანძღავდნენ.

მარჯვნივ და მარცხნივ დიდი ხმაურობაა. ბურიშკევიჩი ტომილოვზე უთითებს: გაჩერეთ ეგ სალახანა! ტომილოვი მაინც ლაპარაკობს. პურიშკევიჩი კიდევ ყვირის: გაჩუმეთ, დაადუმეთ ეგ ვიგინდარა! ხმაურობაა. თავმჯდომარის ადგილს დაიკავებს რომანოვი.

ტომილოვი განაგრძობს: მთავრობა იქა ომობს, სადაც საჭირო არ არის, მაგალითად, იაპონიასა და სპარსეთშიო. და ბოლოს ტომილოვი მოითხოვს, კანონ-პროექტი ყველა ფრაქციის წარმომადგენელთაგან შემდგარ კომისიას გადაეცეს ან სულ უარყოთო.

კაშუსტინი. ჩვენში რომ სასანიტარო ნაწილი კარგ მდგომარეობაში იყოს, ხალხიც ჯანმრთელი იქნება და ჯარის რიცხვიც გადიდდებაო.

შნეკინი. ტომილოვის სიტყვის დროს ერთი დეპუტატი ძალიან ილანძღებოდა და სათათბიროს ჰსურს თუ არა ამისთანა უსიამოვნობისაგან გაანთავისუფლოს დეპუტატნი და სათათბიროს ღირსება დაიცვას, თუ დეპუტატებმა თვითონ უნდა გამოიგონონ საშუალება წესიერების აღდგენისა, როცა ეს თავმჯდომარეთ არა ჰსურთ (მემარცხენეთა ტაში).

ბურიშკევიჩი. მაგას მე გამოვიგონებ ჩქარა!

თავმჯდომარე. ტომილოვმა თავის სიტყვით შეურაცხჰყო რუსის აფიცრობა და პურიშკევიჩმა კიდევ გინება დაიწყოო. წინადადებას ვიძლევი ტომილოვი ოთხის სხდომიდან განვდევნოთ, პურიშკევიჩი—ორიდან.

ტომილოვი. არავის შეურაცხყოფა არ მდომნია. ტომილოვი ოთხის სხდომიდან განდევნე!.

ბურიშკევიჩი იმეორებს: რუსის მხედრობის ყველა შეურაცხმყოფელი—სალახანაა (მემარცხენენი ხმაურობენ).

თავმჯდომარის წინადადებით პურიშკევიჩი 15 სხდომიდან განდევნეს.

ბურიშკევიჩი ხმა მაღლა: სალახანებო!

ბობინსკი: ჯარის მოსარჩლე! სწორედ მისალოცია ჯარი!

თავმჯდომარე შენიშვნას აძლევს გენერალ-კორს.

მაქსუდოვი მაჰმადიანთა სასულიერო პირებისთვის ისეთსავე შეღავათის მიცემას მოითხოვს, რანაირიც ქრისტიანთა სამღვდელოებასა აქვს.

ბობინსკიც მას ემხრობა.

ზვეგინცევი საერთოდ თუმცა მოსწონს კანონ-პროექტი, მაგრამ რამდენიმე შესწორება შეაქვს.

ბაგდოვიჩი სიხარულით ეგებება კანონ-პროექტს. ჯარისკაცებად მართლაც ყველას გაიწვევენ, მაგრამ რუსის გლეხობას კი საქმე გაუჭირვდება. ერთის სამხედრო ბეგრის გადახდის არ მსურველ ათვის ყველამ უნდა აგოს პასუხი და ისეთსებს დაგვაწვება კანონი, რადგან სხვები სამხედრო ბეგარას გაურბიან, ლიტველები, თათრები და ებრაელები.

ვოიდოშნიკოვი საკითხის არსებით მხარეს შეეხო. სოციალისტები კარგად ჰხედავენ მთავრობის ბრმა იარაღის—ჯარის—სიავ კარგეს, მტერნი არიან მილიტარიზმისა და მის მაგივრად ხალხის შეიარაღებას მოითხოვენ. (თავმჯდომარემ რამდენიმეჯერ შეაჩერა მოლაპარაკე). მოვა დრო, როცა ხალხის შვილნი, მე ომარის მუნდირით გამოწყობილნი, დაიძახებენ: ძირს ტირანები (მემარცხენენი ტაშს უკრავენ, მარჯვნივ ხმაურობაა).

შინკარიოვი კანონ-პროექტის კომისიისთვის გადაცემას მოითხოვს.

თავმჯდომარე. სტენოგრამმა წვიკითხე და ვნახე, ვოილოშნიკოვს შეურცხუყვია რუსის ჯარი, ამისათვის 5 სხდომიდან განვდევნოთ.

მემარჯვენენი 15 სხდომიდან განდევნას მოითხოვენ.

ვოიდოშნიკოვი. განმარტებას აძლევს, ჯარს საპოლიციო საქმეებს აკისრებენ და ამიტომ ვილაპარაკეო. საზოგადოდ მილიტარიზმის პრინციპს ვგმობდი და არა ჯარსაო.

იგი 15 სხდომიდან განდევნეს (მარჯვნივ ტაშისცემაა, მარცხნივ ძახილია: „არამზადებო!“ „კონტრაბანდის გზა აირჩიეთ!“.

ბობინსკიმ და მიდიუკოვმა აღნიშნეს, თავჯდომარემ დაარღვია ნაკაზიო, როცა ვოილოშნიკოვის საესჯელი გაადიდაო. თავჯდომარემ გენერალ-კორი. ბევრჯერ შეაჩერა და ბოლოს სიტყვაც წაართვა.

მარკოვი მე-2 აღნიშნავს, ჯარი ინტელიგენციის გავლენისაგან უნდა ვიხსნათო, საზოგადოდ საქმე ჯარის სიმრავლეზე კი არ არის, არამედ ღირსებაზე.

ბოლოს მარკოვი მწუხარედ აღნიშნავს, რუსის ჯარში 40 ათასი ებრაელის ყოფნას და დაეინებით მოითხოვს ებრაელნი ჯარიდან უნდა გავდევნოთო, რადგან ისინი თავის დღეში ვერ იქნებიან ჰატიოსანი ჯარისკაცნიო.

ნასედკინი. ებრაელები ყოველთვის პირნათლად ასრულებდნენ ჯარში თავის მოვალეობას მაგალითად, სამხედრო ექიმთა რიცხვში მართლმადიდებელთა 42 პროცენტია ებრაელებისა—35. განა ეს არა მოწმობას ებრაელებისაგან მოქალაქობრივ მოვალეობის პირნათლად ასრულებასაო. (მემარცხენენი ტაშს უკრავენ).

ბეჩეტკინი. ორი დღის განმავლობაში ლაპარაკობდნენ ოპოზიციონერები და ერთი საგულისხმო ვერაფერი სთქვეს კანონ-პროექტის წინააღმდეგო 1874 წლის კანონს ბევრი ნაკლი აქვს, ამ ნაკლის მოშორებაა საჭირო. სათათბიროს წმიდა მოვალეობაა კანონ-პროექტის მიღებაო.

ბუბრიხი. კანონ-პროექტი რუსის ხალხის ხნე-ჩვეულებას ანგარიშს უნდა უწევდეს, მან კი იგი დაარღვია კენჭის ამოღების გაუქმებითაო.

მოშხსენებელი ბრეტოშინოვი მუხლობრივ განხილვას მოითხოვს.

შინკარიოვი კვლავ თხოულობს, კანონ-პროექტი კომისიას გადავცეთო.

სამხედრო მინისტრი წინააღმდეგია ამისი, ტყუილად დააბანდებთ კანონის შემოღებასაო. ეხლა, მგონი, ყველასათვის ნათელი უნდა იყოს ახალ კანონის უპირატესობა ძველთან შედარებითა. ბოლოს კანონ-პროექტის მიღებასა თხოულობს.

წინადადება უარყვეს და გადასწყიტეს მუხლობრივი განხილვა. ფორმულის მიღება, დაგვიანებისა გამო შემდეგის სხდომისათვის გადაიდო.

სიდამოს სხდომას თ-დი ვოდკოვსკი თავმჯდომარეობს. და ლაპარაკი იყო ხოლმშჩინის გამოყოფის თაობაზე.

ნაკონეჩნიმ ჭოლონელთა საზელით საათ ნახევარს ილაპარაკა, პოლონელებსაო, სთქვა მან—გვეგონა რუსეთის ხალხის წარმომადგენლები დაგვეხმარებოდნენ, გაგვანთავისუფლებდნენ ძარცვისა და ფეხქვეშ თელვისაგან და გვეტყოდნენ, არა გვსურს გაძარცულ პოლონეთის ხალხის ხარჯით ცხოვრებაო და სათათბიროს კი განზრახვა აქვს ნაციონალისტების მიერ შემოტანილი პროექტი ხოლმშჩინის გამოყოფისა მოიწონოს. კანონ-პროექტის ბედი გადაწყვეტილია: მესამე სათათბირო მზადაა დასთანხმდეს არამც თუ პოლონელთა გარუსებას, არამედ ჩვენს ამოჟლეტასაც კი. ერთი გვიბრძანეთ, რისთვის უზღუდავთ პოლონელ გლეხკათოლიკებს უფლებას, განა მუშტით და ძალმომრეობით შეიძლება სახელმწიფოში მშვიდობიანობის დამყარება? ამოგვგლეჯეთ, ამოგვგლეჯეთ კიდევ ერთი ცოცხალი ნერვი! არ მოვისპობით, არ დავიხოცებით. რელიგიის საკითხს პოლიცია ვერ გადასწყვეტს. ჩვენი ხალხის სიძლიერე ყველაფერს აიტანს. გახსოვდეთ ჩვენი გმირი ხალხის ლოზუნგი: სამარეში ვერ გადაგვიძახებთ, რადგან მკვდარნი არა ვართ და სიცოცხლე გვწყურიან (მემარცხენეები ტაშს უკრავენ).

როდიჩევი. როცა მანჯურიისა, ან ხოლმშჩინის შემოერთებაზე ჩამოვარდება ლაპარაკი, იცოდეთ უადგილოდ დარჩენილ მოხელეებისათვის ზრუნავენ. თქვენს წინ მდებარე კან.-პროექტი მთლად უცხო ტომთა დასაჩაგრავად არის შედგენილი. მთავრობას ჰგონია სხვისი დაჩაგვრით თავის ხალხს სარგებლობას მოუტანს. მაგრამ ეს სირცხვილად უნდა მიგვაჩნდეს და არა სასარგებლოდ (მემარცხენეთა ტაში) თუ მართლა გსურთ ხოლმშჩინის შემოერთება, რუსეთში ისეთი დროშა უნდა ააფრიალოთ, რომ მას ქვეშ შეკრება შეიძლებოდეს. უნდა აღადგინოთ 17 ოქტომბრის მანიფესტი ხოლმშჩინის კულტურის გაძლიერება თავისუფალ ქადაგებით შეიძლება. უნდა შევქმნათ თავისუფლების ატმოსფერა, პიროვნება უზრუნველყოთ (მემარცხენეთა ტაში).

შემდეგი სხდომა ორშაბათს.

სახელმწიფო საბჭო

დეპეშები.

ბუმოვი თავმჯდომარეობდა. საბჭომ რამდენიმე პატარა კანონ-პროექტი მიიღო და შემდეგ შეუდგა მარიავიტების საზოგადოების კანონ-პროექტის განხილვას.

კომისიის თავმჯდომარემ მანუხინმა საბჭოს მოახსენა, სათათბიროს არსებითად ვეთანხმებით, მაგრამ ცოტა-ოდენი შესწორება შევიტანეთ პროექტშიო. კომისია ადიარებს მარიავიტთა საზოგადოების დაკანონების აუცილებლობას.

დურნოვომ ბევრი ილაპარაკა რუსეთის ეკლესიის თაობაზე, მართლმადიდებლობა უნდა ბატონობდეს ყველგანაო. ბოლოს დურნოვომ შეიტანა შესწორება, რითაც მარიავიტთა სარწმუნოების საზოგადოებას საჯელმწიფომ ისე უნდა უყუროს, როგორც უპრალო კავშირსა.

ბოდდეკი მომხრეა კანონ-პროექტისა.

შემდეგ ილაპარაკა მინისტრის თანაშემწემ ხარუზინმა. აღნიშნა დურნოვოს ზოგიერთი შეცდომა. მარიავიტებს სტაროობრიადცებთან ვერ შეავდარებთ, რადგან პირველნი იერარქიას არ უარჰყოფენო.

ცოტა ხნის თათბირისა და კამათის შემდეგ საბჭომ მუხლობრივ განიხილა პროექტი, კომისიის რედაქციით მიიღო და შემთანხმებელ კომისიას გადასცა.

შემდეგი სხდომა 7 დეკემბერს მოხდება.

ახალი ამბავი

ტფილისი

◆ **ტფილისის უნივერსიტეტი.** როგორც ქალაქის მოურავის ა. ი. ხატისოვის მიერ მიღებულ ცნობებით სჩანს, საუწყებათაშორისო თათბირს ხმის დიდის უმრავლესობით დაუდგენია. ტფილისში უნივერსიტეტი გაიხსნას ფიზიკო-მათემატიკურ ფაკულტეტით, როგორც ვწერდით, ეს საკითხი ამ ჟამად მინისტრთა საბჭოს ხელშია, რომელიც მომდინარე დეკემბრის შუა რიცხვებში საბოლოოდ გადასწყვეტს ტფ. უნივერსიტეტის ყოფნა—არ ყოფნის საკითხს. ამავე ხანში პეტერბურგში იქმნება ქალაქის მოურავი ა. ი. ხატისოვი, რომელიც მინისტრთა საბჭოს შესაფერს ცნობებს მიაწოდებს.

◆ მოსკოვის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი წელს ორ ჩვენს თანამემამულეს გაუოვებია: ვლადიმერ მალაქიას ძე ჯაფარიძისა და გაორგი ნესტორის ძე ანჯაფარიძეს.

◆ **ეკატერინოდარის ქალაქის მოურავი ბ-ნი დიცმანი** ტფილისში ჩამოვიდა და გუშინ წინ ტფ ქალაქის მოურავი ინახულა.

◆ **ქალაქის გამგეობამ დადგინა** თანაგრძნობა გამოუცხადოს განსვენებულ ისტორიკოსის პოტტოს სახლობას და ქალაქის საბჭოს მომავალ კრებას აცნობოს ამ მოღვაწის გარდაცვალების ამბავი.

◆ **მიწად-მოქმედების სამინისტროს** მთავარმა რწმუნებულმა 2,000 მანეთი ავანსად მისცა კავკასიის სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოებას კავკასიაში ბალახის დასათესად.

◆ **თოვლი.** გუშინ და გუშინწინ ტფილისში თოვლი მოდიოდა.

◆ **მძარცველთა ბრბოს შეპყრობა.** მაძებარმა პოლიციამ ცნობები მიიღო, ტფილისში მძარცველთა ბრბო შესდგაო. ხანგრძლივ კვლევა-ძიების შემდეგ პოლიციამ შეიპყრო ბრბოს წევრნი, რომელთაც სხვა და სხვა ბოროტ-მოქმედების ჩადენა ბრალდებათ და რომელთაც ადმინისტრაცია და სასჯელმართლო კარგა ხანია დაეძებნენ. მეპყროპრობელთა ცვარები: 1) გარეგინ თარხანოვი, 2) სარქის თეიმურაზოვი, 3) ალექსანდრე ალამოვი, 4) სტეფანე ჯიბგაშვილი, 5) ჰაჯირაჰიმ მამედ-ოღლი, 6) სათარ სადიოღლი, 7) ალექსანდრე ყაზაროვი და 8) სედრაკ ასლანოვი.

◆ **ჩამოხრჩობა.** 2 დეკემბერს, გათენებისას ტფილისში ჩამოახრჩეს გამზათ-გაგიმა-ოღლი, რომელსაც ამას წინად სამხედრო სასამართლომ სიკვდილით დასჯა გადაუწყვიტა. ბრალდებულდა ძარცვა-რბევის ჩადენა.

◆ ედმ. როსტანისა რაინდული კომედია „ბირანო დე ბერჟერაკი“ გადმოსთარგმნეს ქართ. ენაზე კოტე მესხმა და ახალგაზდა მკოსანმა ახოსპირელმა.

◆ **საფილარმონიო საზოგადოების მონდობილობით** შ. ტატიშვილს უკვე დაუსრულებია იპოლიტოვ-ივანოვის **ოპერა „ლალეტი“-ს თარგმნა** და დანიშნულებისამებრ გადაუცია! საფილარმონიო-საზ.-ის გამგეობას აზრად აქვს ეს ოპერა წარმოადგინოს ქართულად მიმდინარე სეზონს, თუ ამისთვის საჭირო თანხას გამოსძებნის გამკეობა“.

საზოგადოებანი და კრებები

◆ **ქართულ სიტყვა-კაზმულ მწერლობის საზოგადოების საბჭო.** უკვე შეუდგა სალიტერატურო კრებულის „გრდემლი“-ს გამოცემას. მასალები დასაბეჭდად სტამბას გადაეცა. პირველ ნომერში მოთავსებულ იქმნება ნაწარმოებნი: შ. არაგვისპირელისა, ცახელისა, თ. რაზიკაშვილისა, ი. ეკალაძისა, კ. მაყაშვილისა, ს. გორგაძისა, ი. ვართაგავასი, ა. შანშიაშვილისა, გ. ჭიჭინაძისა, ივ. ხურაბიშვილისა და სხვათა. კრებულის გამოცემა განზრახულია პირველ იანვრისთვის.

◆ **ქალაქის საბჭოს** მორიგი კრება 5 დეკემბერს მოხდება. საბჭოს 38 საქმე აქვს განსახილველი. სხვათა შორის, განიხილავს საკითხებს სოლოლაკის გვირაბზე კოჯორის გზის გაყვანისა და სახელოსნო სასწავლებელთან სადამოს კურსების დაარსების შესახებ.

მაჰმადიანთა ცხოვრება.

◆ **მირზა ფატალი ახუნდოვის იუბილე.** ტფ. მაჰმადიანთა საზოგადოებამ დადგინა, 5 დეკემბერს იდღესასწაულოს მაჰმადიანთა პირველ მწერალ-დრამატურგის მირზა ფატალი ახუნდოვის იუბილე მის დაბადებიდან 100 წლის შესრულების გამო. დღისით გადახდილ იქნება პანაშვიდი, ხოლო სადამოს ქართულ თეატრში თეთრული წარმოდგენა გაიმართება.

◆ **ბათუმი.** ქალაქის ხარჯთაღრიცხვა მავალ 1912 წლისათვის: შემოსავალი—421,759 მან. და 92 კ., გასავალი—532,489 მან. და 15 კ. დეფიციტი—110,729 მან. და 2 კაპ. უნდა ვიქონიოთ იმედი — განუცხადა საბჭოს ქალაქის თავმა — რომ ეს 110,729 მან. და 23 კ. დეფიციტი შევსებული იქნება საფუძთო გადასახადიდან და თუ საფუძთო გადასახადს ვერ ვიდირსეთ, მაშინ სხვა რაიმე საშვალება უნდა გამოვნახოთო. („ბათ. გაზ.“).

ჯარი

◆ **სოფელი იყალთო** (თელავის მაზრა). 22 ნოემბერს ექიმ ბ. ბაგდოევს ფინია ჭაღლი გაუცოფიანდა, რომელმაც დასცოფა 5 წლის ბავშვი მიშა. ბავშვი ტფილისში ჩამოიყვანეს საექიმოდ.

◆ **ცნობილ ყაჩაღის მოკვლა.** 25 ნოემბერს, ღამით, სოფელ სალომინაოში (ქუთაისის მაზრა) პოლიციელებმა მოჰკლეს ყაჩაღთა ბრბოს ცნობილი ბელადი დიომიდე კაკაძე, რომელიც 1904 წელს საბედრო სამსახურიდან გაიქცა და მას შემდეგ მრავალი კაკი მოჰკლა. საფოსტო მატარებლები გაძარცვა და მრავალი ოჯახი აიწიოკა.

საქალაქო არჩევნები

დღეს, დილის 10 საათზე, საქალაქო არჩევნები მოხდება.

პირველ საარჩევნო უბნის დამატებით კრებაზე უნდა აირჩიონ ერთი ხმოსანი და ორი კანდიდატი, ხოლო მესამე უბნის ამომრჩეველთა დამატებით კრებაზე არჩეულ იქმნებიან ორი ხმოსანი და სამი კანდიდატი. კრებები იმავ ადგილას იქნება, სადაც 27 ნოემბრის ძირითადი კრებები იყო.

მეოთხე საარჩევნო უბნის ამომრჩეველთა საარჩევნო კრება ხარფუხის საქალაქო სკოლაში (სუფსრჩისის ქუჩაზე) მოხდება. ამ უბანში ასარჩევია 9 ხმოსანი და 2 კანდიდატი.

მეხუთე საარჩევნო უბნის ამომრჩეველთა კრება სახალხო სახლში მოხდება. ასარჩევია 22 ხმოსანი და 3 კანდიდატი. ამ უბნის ამომრჩეველთა ჯგუფები კარგა ხანია მზნედ ემზადებიან არჩევნებისთვის და ამიტომ ეს კრება დიდს საზოგადო ინტერესს იწვევს, მით უფრო, რომ ამ უბანმა საბჭოს ხმოსანთა დიდი რიცხვი უნდა აირჩიოს.

რუს-ქართველ ხომეხთა ბლოკის სახმოსნო კანდიდატები ამ უბანში შემდეგი პირნი არიან:

1) აგაპიევი თეოდორე პეტრეს ძე, დირექტორი რეალ. სასწავლებლისა.
2) ბერელაშვილი ადამ ზურაბის ძე, აგრონომი.
3) ვეზირიშვილი თ. მიხეილ ნიკოლოზის ძე, ნაფიცი ვექილი.
4) გოგიჩაიშვილი ფილიპე გაბრიელის ძე, სტატისტიკოსი.
5) ღულაძე ანდრია სოლომონის ძე, ყოფილი ხმოსანი.
6) დავითიშვილი დავით ალექსანდრეს, ძე, სახლის პატრონი.
7) დემიდოვი ვასილ ალექსანდრეს ძე, ნაფიცი ვექილი.
8) ჟურული გიორგი დურმიშხანის ძე, ქალაქის გამგეობის წევრი.
9) თუმანიშვილი თავ. პავლე იოსების ძე, ხმოსანი.
10) ივანოვი ნიკოლოზ ვლადიმირის ძე, ოტსტავნოი პოლკოვნიკი.
11) კადურინი ვასილ თეოდორეს ძე, სახლის პატრონი.
12) კიზირია პეტრე ბესარიონის ძე, მომრიგებელი მოსამართლე.
13) ლენჩევსკი ანდრია მარტინის ძე, ინჟენერი.
14) ლიბერმანი ადოლფ იაკობის ძე, მესტამბე.
15) მარკინი მათე ტიმოთეს ძე, სახლის პატრონი.
16) მელიქიშვილი თ. ნიკოლოზ მიხეილის ძე, ექიმი.
17) მიტნიკი ალექსანდრე ეპიფანეს ძე, ტეხნიკი.
18) მონახოვი სერგეი ივანეს ძე, რკინის გზის მოხელე.
19) ნიკიფოროვი ალექსანდრე ივანეს ძე, სახლის პატრონი.
20) პარუნ-სარქისოვი ალექსანდრე იაგორის ძე, საკომერც. სასწ. მასწ.
21) რუდენკო, ალექსი ივანეს ძე, სახლის პატრონი.
22) ტერ-სტეფანოვი ივანე ზაქარიას ძე, სამ. სკოლის ინსპექტორი.
23) ფეფელოვი, ვასილ ტიტეს ძე, სახლის პატრონი.
24) ჩიქოვანი ყარამან მანუჩარის ძე, ექიმი.
25) ყიფიანი მიხეილ ქაიხოსროს ძე, ყოფ. ხმოსანი.
26) წულუკიძე თ. გრიგოლ მატვეის ძე. აჰხ. „ობოროტის“ პატრონი.

ახალის ჯგუფის კანდიდატები შემდეგნი არიან:

1) აბრამიანი ნიკ. ვოსკ., (ხმოსანი) საბუთგ. კურს. დამაარ.
2) ალექსი-მესხიშვილი შალვლად., ნაფ. ვექ. თან.
3) ბებურიშვილი ანდრია გიორგის ნაფ. ვექილის თან.
4) ბეიერი პეტრე აპოლ., ექიმი.
5) ბელოუსოვი სერგეი პაველ.
6) ბელიაევი მათვ. მიხეილ., სახლის პატრონი.
7) ვეიხერტი ფრანც ემმანუილ. რკინის გზის მოსამსახურე.
8) გეტაშვილი ვასილ. მემანქანე.
9) დემიდოვი ვასილ. ალექს. (ხმოსანი) ნაფიცი ვექილი.
10) ჯაფარიძე კონსტ. იოსეფ. (ხმოსანი) ნაფიცი ვექილი.
11) ელჩიევი მნაცაკ. ყარამ. ექიმი.
12) კაფიევი გაბრ. გერ., რუსატრ. და დაამზ. საზ. გამგე.
13) კაპრანოვი ივანე ხარლამ. სახლის პატრონი.
14) ლემან გუსტ. გუსტ. ინჟენერი.
15) ლოლაძე დიმიტრი ივანეს ვაჭარი.
16) მაკედონსკი იოსებ. დიმიტ. ვაჭარი.
17) მჭედლიძე ვას. ანდრ. საზ. ოლქის მსახური.
18) პავლოვი პავლე ვას. ვაჭარ.
19) ფაღავა თავ. გიორგი მელქ. ნაფ. ვექილის თან.
20) პოპოვი ბეს. ავეტ., ექიმ.
21) სტეფანოვი იოს. ნიკ., ფიცი ვექილი.
22) ტერ-გევონდიანი ტიგრიგ., ნაფიცი ვექილის თან.
23) ხუნდაძე სიმონ თომ., აგრონომი.
24) ფეფელოვი ვას. ტიტ., სახლის პატრონი.

მეექვსე უბნის ამომრჩეველთა კრება ნაძალადევის საქალაქო სკოლაში მოხდება. ასარჩევია 3 ხმოსანი და 1 კანდიდატი.

მეშვიდე უბნის ამომრჩეველთა კრება საკომერციო სასწავლებელში (რიყის ქუჩა) მოხდება. ასარჩევია 7 ხმოსანი და 1 კანდიდატი.

შავი-ქვის მრეწველთა კრება

29 და 30 ნოემბერს.

გამწვანებულმა ხანმა განვლო, მოკიდებულება შავი ქვის მრეწველთა შორის ნორმალურ კალაპოტ

ჩადგა და წინანდელ მრავალ რიცხოვან კრებების მაგივრად, წრეულ მცირე რიცხოვანი კრება აღმოჩნდა. მიუხედავად იმისა რომ წელიწადნახევარზე მეტია, კრება არა ყოფილა. ეჭვი არ არის, არჩევნების მოახლოვებასთან კრების წევრთა რიცხვი გამრავლდება, მაგრამ მაინც განმეორება იმისი, რაც წინად ხდებოდა, შეუძლებელია, მით უმეტეს არსებული კრიზის წყალობით ბევრი მრეწველი ხელმოკლეობის გამო კრებას ვერ ესწრება.

კრების პირველი დღე მოუნდა მდივნის არჩევას და მცირე კითხვების განხილვას. აირჩიეს მდივნად დ. მდივანი და ამას გარდა გადაწყდა შუამდგომლობის აღძვრა რკინის გზის სამართველოს წინაშე, რათა რკინის გზის მატარებლებს მიმოსვლა იმ გზით გაუკეთდეს, რომ ვაგონები პირდაპირ ქუთაისსა და ტფილისის შორის მავალ მატარებლებს მოეგას.

30 ნოემბრის კრებაზე კვლავ აღიძრა ლაპარაკი კრების ჰიათურაში გადატანის თაობაზე. ეს ძველი არა ახალი კითხვა და ორატორებმაც განიმეორეს ის, რაც არა ერთხელ თქმულა.

გ. ბუბუჯიანი. კრებას მცირე ხალხი ესწრება; ამის მიზეზი ეხლანდელი კრიზისია და მრეწველთა შეუძლებლობა, ამიტომ აღვძრავთ შუამდგომლობა, რომ კრება ჰიათურაში მოხდეს, როდესაც ხალხიც მრავალი დაესწრება და თვით დაინტერესებული პირნი მიიღებენ კრებაში მონაწილეობას.

თავმჯდომარე. ამ საგნის თაობაზე შუამდგომლობა იყო აღძრული და შედეგი გუშინ მოგახსენდათ—შუამდგომლობა ნაგვიანევი აღმოჩნდა.

გ. ზდანოვიჩი. ჩვენ მივიღეთ მხედველობაში ეს გარემოება და თითონ ვიშუამდგომლეთ, რომ კრება ჰიათურაში მომხდარიყო, არც ეხლა ვარ წინააღმდეგი კრების ჰიათურაში გადატანისა, მაგრამ ნუ დავივიწყებთ, რომ ჩვენგან მოწვეულ პირნი და ჩვენ თითონ ვერსად მოვთავსდებით...

თავმჯდომარე. სწორეთ მაგგვარი ქაღალდი გავგზავნე სამთო გამგეობაში (კითხულობს ქაღალდს).

ს. წერეთელი. ეჭვი არ არის, რომ ეხლანდელ კრებას ვერ გადავიტანთ, რაკგან ეს დაგვიანებს ჩვენს მეცადინეობას. ვფიქრობ კი, უმჯობესი იქნებოდა, რომ შემდეგისათვის შევეცადოთ კრების ჰიათურაში გადატანას.

კითხვა გადაუწყვეტელი რჩება.

საარბიტრო კომისიის მოხსენების განხილვა.

გ. ზდანოვიჩი. იყო დრო, როდესაც საარბიტრო კომისიის მოხსენება მწვავე კამათს იწვევდა ხოლმე და იყო დრო, როდესაც კრებამ საარბიტრო კომისიის წევრთა უმრავლესობას საყვედური გამოუცხადა. როცა წრეგანდელ მოხსენებას წინანდელთან ვადარებ, ყურადღებას იქცევს ის გარემოება, რომ შენიშვნები წრეგანდელ მოხსენებაში ბევრად მეტია, მაგრამ იგი არ იწვევს გამწვავებას, რადგან კარგი ამ მოხსენებისა და საქმიანობა-შენიშვნებისა, სრულებით არ იწვევს განხეთქილებას. ეს შარშანაც აღვნიშნე და წრეულსაც იგივე აზრი უნდა გამოვთქვა.

კომისიის აზრით, შარშან დახარჯული 600 მ. მოწვეულთა ნადიმზე, გარემოებით არ იყო გამოწვეულია; ასეთი ნადიმი ყველა კრებებზე მიღებულია და ესეც რომ არ იყოს, ეს ნადიმი თვით მოწვეულთა სურვილით გაიმართა და შენიშვნას ამ საგნის გამო საბჭო ვერ მიიღებს.

საარბიტრო კომისია აღნიშნავს, რომ დაშავებულ მუშებს უფრო წესიერად ეძლევათ მათი ჯილდო, მაგრამ ამასთანავე იგი უსაყვედურებს საბჭოს, რომ მან სამართალში არ მისცა მოწვეული ს. ი. წერეთელი, რომელსაც მუშის დღიური ხელფასი მეტი უჩვენებია, რითაც მეტ ხარჯში უნდოდა შეერივნა მოწვეულთა საბჭო. უკანასკნელმა ყოველი დონე იღონა, რომ საბჭოს მეტი არ გაეცა; რაც შეეხება სამართალში მიცემას, ეს ჩვენ მოვალეობას არ შეადგენს და თუ კრებაიტვირთებს ამას, ეს მისი საქმეა.

ს. ი. წერეთელი. არ მესმის, საარბიტრო კომისიამ სად გამონახა ცნობა, რომ დაშავებულ მუშას 1 მ. 80 კ.-კი არა 1 მ. 40 კ. ვაძლევდი, ვითხოვ პასუხს.

ს. ეკ. წერეთელი (საარბიტრო კომისიის თავჯდომარე). ჩვენც დაგვინტერესა მაგ საკითხმა და აღმოჩნდა, როცა დაშავებული საავადმყოფოში მოუყვანიათ დაშავების შემდეგ იქ განუცხადებია დღეში 1 მ. 40 მეძლევაო. შეუძლებელია ვიფიქროთ, რომ დაშავებული მუშა ნაკლებს ხელფასს იტყოდა და ამიტომაც ჩვენ აღვნიშნეთ საარბიტრო კომისიის მოხსენებაში ის გარემოება, რომ ს. ეკ. წერეთელმა ბოროტათ გამოიყენა თავისი მდგომარეობა. საბჭო ვალდებული იყო სამართალში მიეცა ბ-ნი წერეთელი.

ს. ი. წერეთელი. საავადმყოფოში ხელი მოაწერა დაშავებულმა მუშამ, რომ ის დღიურათ 1 მ. 40 კ. იღებდა? ჩემგან წარმოდგენილ საბუთში კი იგივე მუშა ამბობს 1 მ. 80 კ. ვიღებდიო. ვინ არის აქ მართალი, მე თუ კომისია?

ს. ნ. წერეთელი (ნადეპუტატარი). ვიდრე დაშავებულ მუშათა აგენტს გავიჩენდით, მრეწველნი ადვილად ეთანხმებოდნენ მუშებს სასყიდლის შესახებ და ამ ცნობებზე დამყარება შეცდომა იქნებოდა და კვლავაც იქნება. ამიტომ ეს საქმე უნდა მოწესრიგდეს.

გ. ვ. ზდანოვიჩი. საარბიტრო კომისია გვირჩევს, სტიპენდიების კანდიდატების დანიშვნა მიენდოს საბჭოს, ხოლო ამ კანდიდატების დამტკიცება თუ უარყოფა თვით კრებას მიენდოს. საბჭოს ამ საგანზე ბჭობა ჰქონდა და ის აზრი გამოთქვა, რომ ასეთი წესი საქმეს უფრო გააუარესებს, სხვა უარესი რომ არ სთქვას კაცმა.

შენიშვნები საარბიტრო კომისიისა სატეხნიკო განყოფილების შესახებ ჩვენ მისაღებად მიგვაჩნია და მაგ საგანზე მოისმენთ ჩვენს მოხსენებას.

აგრედვე თანახმანი ვართ საბჭოს წევრნი, საარბიტრო კომისიის მოხსენებისა, რომ საავადმყოფო გაფართოვდეს, რადგან ეხლანდელი შენობა ვერ აკმაყოფილებს ვერც ავადმყოფთა და ვერც მოსამსახურეთა უახლოეს საჭიროებას.

რაც შეეხება სამოქალაქო სასწავლებლის პარალელების გახსნას, აქაც თანახმაა კომისიის მიერ გამოთქმულ სურვილისა და ამასთან საბჭო უფრო შორს წავიდა და თქვენს დაუკითხავად გადასწყვიტა კითხვა, თუ კრება არ შეიწყნარებს ჩვენს განკარგულებას, იმ შემთხვევაში ამით გამოწვეული ხარჯი დაედება მშობლებს.

ბ-ნმა გ. ზდანოვიჩმა დაამთავრა თავისი სიტყვა საარბიტრო კომისიის მოხსენების შესახებ და სიტყვა მიეცა საარბიტრო კომისიის თავმჯდომარეს ბ-ნ ს. ეკ. წერეთელს, რომელიც არ თანხმება საბჭოსა და მის თავმჯდომარის აზრს სტიპენდიების შესახებ და ამბობს: ჩვენგან განზრახულ წესით კომისიის მოწვევაზე ხარჯი შემცირდება, კერძოდ ჩემი აზრი ის არის, რომ სტიპენდიების განაწილება თუ ჩვენგან ადნიშნული წესით არ იქნება მიღებული, მაშინ ისა სჯობია, მარტო საბჭოს მიენდოს ეს საქმე.

ს. ნ. წერეთელი. არ მესმის საარბიტრო კომისიის სურვილი სტიპენდიის განაწილების წესის შეცვლის შესახებ. დიდი ხარჯიაო, ბრძანებს კომისია და ის-კი ავიწყდება, რომ წლიურად იხარჯება 20 ათას მანეთამდე; ნუ თუ სალაპარაკოა ასეთი ხარჯი. თუ ეხლა არიან უკმაყოფილონი, ახალი წესიც გამოიწვევს უსიამოვნებას და იქნება მეტსაც, ხოლო კომისიის დანიშნულება ის არის, რომ ადგილობრივმა ხალხმა უტყუარი ცნობები შეკრიბოს მთხოვნელთა შესახებ. აღვნიშნავ მხოლოდ იმ.ს, რომ ერთდროულ დახმარების განაწილება საბჭომ მიითვისა და ფული იმათ მისცა, ვინც ქუთაისშია, ხოლო ჰიათურაში მყოფნი დავიწყეთ. მე ვითხოვ წაიკითხონ იმ პირთა სია, რომელთაც საბჭო დეხმარა.

ამ რიგად, ბ-ნმა წერეთელმა საქმეში ადგილობრივი, ჰიათურული პატრიოტიზმი შეიტანა, რაც აღნიშნა ბ-ნმა ზდანოვიჩმა და შესაფერად დაიფასა.

დასასრულ, კრებამ დასტოვა ძველი წესდება სტიპენდიების განაწილებისა და საარბიტრო კომისიის მოხსენების განხილვაც დასრულდა.

ქუთაისის განკის გარშემო

ჟურნალ-გაზეთებში ხშირად ვკითხულობთ საყვედურს, რომ ქუთაისის საზოგადოება თეატრს ნაკლებად ეტანებაო; მივიღოთ რა მხედველობაში ერთის მხრით ის გარემოება, რომ წარმოდგენები გვიან იწყება და განაპირა უბნებში მცხოვრებთ მეტად ეძნელებათ ნაშუადამევის პირველ საათზედ გაუნათებელ ქუჩებში ხეტიალი, მეორე მხრით—ბილეთების ფასების სიძვირე, რის გამო შეუძლებელი მცხოვრებნი, დღევანდელი ქუთათურ ცხოვრების სიძვირით შეკვიწროებულნი, ვერ სარგებლობენ ორთვეში ერთხელ თეატრით და მესამე მხრით—ყოველ დამე ელექტრო-თეატრების სხვა და სხვა სურათები „რადიუმ-მონპლეზირ-თამარაშიც და ამასთანავე წარმოდგენები, ოპერები, ლექციები ქართულ თეატრში და საზოგადო საკრებულოში მასკარადეებვა—ლოტოები, კვირიობით ლექციები სახალხო უნივერსიტეტში, რომლებსაც ყველგან ყოველთვის ესწრება თითქმის საკმაოდ ხალხი, რაც ყველა ერთად გვარიან საგრძნობ ხარჯებს იწვევს, — მაშინ, შვონია, არ იქნება საყვედურის ღირსი ქუთაისის საზოგადოება. დასამტკიცებლად ზემონათქვამისა ჩამოვთვალოთ, მაგალითად, როდის რომელი პიესა ან ლექცია წაიკითხეს ათიდან ოცდა რვა ნოემბრამდის, ესე იგი 18 ღლის განმავლობაში: 1) 10 ნოემბერს დრამატიული საზოგადოების დაძმარე კომისიის მიერ მოწვეული იყო საზოგადოება თეატრის დარბაზში; კომისიას 2500 მანეთი უკვე შეუგროვებია ვალის დასაფარავად; ბევრმა ამ კრების დროსაც მოაწერა ხელი რამდენიმე მანეთზედ, 2) შაბათს, 12 ნოემბერს, ქალაქის თეატრში წარმოადგინეს ლევ ტოლსტოის პიესა „ცოცხალი გვამი“ დაკლებულ ფასებით; 3) იმავე ღამეს ქუთაისის საზოგადო საკრებულოში ახლად შემდგარ დრამატიულ წრის მიერ წარმოდგენილ იქმნა ლენსკის პიესა „Кто въ лѣсъ, кто по дровъ“; 4) კვირას, 13 ნოემბერს, თეატრში წარმოადგინეს დაკლებულ ფასებით, დღისით „ცოცხალი გვამი“; 5) ამავე დღეს „რადიუმის“ თეატრში სახალხო უნივერსიტეტის გამგეობამ გამართა ლექციების კითხვა; პირველი ლექცია წაიკითხა სიმონ ქვარიანმა გ. საკაძეზე (დამთავრება) და მეორე—გ. ნათაძემ „ცოცხალი გვამის“ დედა აბრზე; 6) ამავე დღეს, საღამოს, თეატრის დარბაზში ტფილისის ქალაქის თავმა ა. ხატისოვმა წაიკითხა ლექცია რუსულ ენაზე: Мертвыя души нашихъ дней и Живой трупъ Толстого, მეორე დღეს, 14 ნოემბერს, საზოგადო საკრებულოში ქუთაისის საზოგადოებამ გაუმართა მას სადილი; 7, 8, 9, ნოემბრის 16, 17 და 18 მალაროსიულმა დასმა გამართა ქალაქის თეატრში წარმოდგენები; 10) შაბათს, 19 ნოემბერს, დრამატიულმა დასმა ვასო აბაშიძის მონაწილეობით წარმოადგინა გედევანიშვილის პიესა „მსხვერპლი“, ამავე ღამეს საზოგ. საკრებულოში დადგმული იქმნა ორი პიესა „Дорогой попѣлуй“ და „Изъ любви къ искуству“. 11) კვირას, 20 ნოემბერს, „რადიუმის“ თეატრში, სახალხო უნივერსიტეტში, წაიკითხეს ლექციები: ერთი დ. უზნაძემ — აღმოსავლეთის ისტორიიდან, ასურეთი და ბაბილონი“, მეორე—გ. გიორგაძემ—„სახელმწიფო და მისი შემადგენელი ელემენტები“; 12) ამავე დღეს, საღამოს, ქალაქის თეატრის დარბაზში, დ. ჭეშტერმა წაიკითხა ლექცია რუსულ ენაზე: „სიყვარული და შეუღლება ახალ ლიტერატურაში“; 13) ოთხშაბათს, 21 ნოემბერს, ხელმეორედ წარმოადგინეს გედევანიშვილის პიესა „მსხვერპლი“ ვ. აბაშიძის მონაწილეობით; 14, 15, 16, 17) ნოემბრის 23, 24, 25 და 26 რიცხვებში ქალაქის თეატრში გაიმართა ოპერეტები რუსულ ენაზე „ბზიარული ქვრივი, გრაფი ლუქსენბურგი, ქმარგაყრილი ცოლი და ოთხმოცი დამე“; 18) ამავე ღამეს საზოგადო საკრებულოში გაიმართა მასკარადი და ლოტო, 19) კვირას, 27 ნოემბერს, სახალხო უნივერსიტეტში წაიკითხეს ლექციები: პირველი ლევ. ნათაძემ—„რუსეთის კრიტიკოსი დობროლიუბოვი და მისი მნიშვნელობა, მეორე—დ. უზნაძემ აღმოსავლეთის ისტორიიდან „ასურეთი და ბაბილონი“ (დასასრული); 20) ამავე დღეს ქალაქის თეატრში წარმოადგინეს ალბერტ ლინდნერის „გუგენოტების ამოქლეტა“—ა. იმედაშვილის საბენეფისოდ; 21) ამავე ღამეს ქუთაისის საზოგადო საკრებულოში გაიმართა წარმოდგენა რუსულ ენაზე „Келли“—სამ მოქმედებიანი ოპერეტა; 22) ოთხშაბათს, 28 ნოემბერს, ქალაქის თეატრში დასდგეს სამ მოქმედებიანი ოპერეტა „სიყვარულის ღამე“ მედვედევის საბენეფისოდ. ახლა ამას დაუმატოთ ყოველ ღამე სამ ელექტრო-თეატრში სხვა და სხვა სურათებიც და ვიანგარიშოთ რა დაეხარჯებოდა მას, ვინც ამ წარმოდგენა—ლექციებს სანახევროდ მიიღებ ფასს წრო.

ორშაბათს, 21 ნოემბერს, ქალაქის გამგეობის დარბაზში მოხდა **სახალხო კომახახ სხდომა**, მასწავლებელთა თანადასწრებით; განსახილველი იყო შემდეგი კითხვები: 1) ქალაქის ქალთა სკოლაში ოთხ წელს მასწავლებლად ნამსახურის ქ ნ მგალობლიშვილის თხოვნა, რათა მისთვის მიეცათ ერთდროული დახმარება ოთხი თვის ჯამაგირით, 2) კახიანაურ-ბალახვანელების თხოვნა, რათა მათთვის გაეხსნათ ახალი პირველ დაწყებით სკოლა, ან გადაეტანათ მათ უბანში ქალაქის პირველი სკოლა. 3) ქალაქის სკოლების მასწავლებელთა კოლექტიური თხოვნა ჯამაგირების გადიდების შესახებ და 4) ამას წინად გაზ. „კოლხიდაში“ და „თემში“ დაბეჭდილ პროტესტის შესახებ, რომ მასწავლებელთაც მიეცეს თითოეულ გაკვეთილში იმდენი საფასური, რამდენიც მათ ამხანაგებ გამგე-მასწავლებლებსაც ეძლევათ („კოლხიდა“ № 159 და თემი № 43). მეორე და მესამე საკითხი ჯერ ჯერობით უყურადღებოდ დატოვეს, რადგან ქალაქს დღე-დღეობით არა აქვს საშუალებანი, ხოლო რაც შეეხება ძას, რომ ქალაქმა მიიღოს სინისტროსგან თითოეულ სკოლის კომპლექტზე 360 მან. და ამით გაუუმჯობესოს მასწავლებლობის მდგომარეობა, ამის შესახებ კომისიამ დაადგინა, შეეკითხოს ტფილისის, ბათომის, პეტერბურგის და მოსკოვის ქალაქის სასკოლო კომისიებს, თუ რა პირობებით მიიღეს იმათ სამინისტროსაგან ასეთი დახმარება. პირველი და მეოთხე საკითხების შესახებ მოახდინონ გამოკითხვა ქალაქის საბჭოს დადგენილების საქმეებში და შემდეგ სხდომაზე იქონიონ ამის შესახებ კიდევ მსჯელობა.

სამშაბათს, 22 ნოემბერს, მოხდა **ქალაქის სახბჭის სხდომა**. განიხილეს საყურადღებო საკითხი, რომელიც ეხებოდა კავკასიის სამოსწავლო ოლქის მზრუნველის წინადადებას ქუთაისში საშუალო სასწავლებლის გახსნის თაობაზე, ქალაქის საბჭომ შეუძლებლად სცნო ამ წინადადების მიღება უსახსრობისა გამო; შემდეგ დაადგინა, მოლაპარაკება გამართოს შავი ქვის მრეწველთა საბჭოსთან, რომელსაც განზრახვა აქვს გახსნას ქუთაისში თავის ხარჯით სატეხნიკო საშუალო სასწავლებელი, თუ რა პირობებით შეიძლება შეუერთდეს მას და ერთად გახსნან ხსენებული სასწავლებელი. მეორე საკითხი, ქალაქის გამგეობის მოხსენება უძრავი მამულების ხელახლად შემუშავების შესახებ, საბჭომ უყურადღებოდ დასტოვა.—ზემოხსენებული ამბების შემდეგ საეკვო ქალაქის გამგეობამ მიიღოს მოსაყოლელად კერძო, „ქუთათელაძის და მკურნალი“-სეული ექვს კლასიანი გიმნაზია, რომლის შესახებაც სასწავლებლის გამგემ წინადადება შეიტანა ქალაქის გამგეობაში.

ქუთაისში ეს ორი კვირაა მშვენიერი მზიანი დღეებია, ხოლო აღმოსავლეთის ცივ ქარი ხშირად გვიბეჭონდა. 1861 წელს „ცისკარში“ დაიბეჭდა ლევ. არდაზიანის „სოლომონ მეჯღანუაშვილი“. ეს თხზულება ბევრი რამეთია საყურადღებო. არდაზიანმა აღნიშნა ახალი სოციალური კლასის გამოსვლა. ესენი არიან მოქალაქენი (мѣщане). მე ცხრამეტე საუკუნის დასაწყისში მოქალაქენი ჯერ კიდევ არავითარ ძალას არ წარმოადგენენ. ოცდაათიან წლებში გარემოება იცვლება. თავადაზნაურობა უკვე დარიბდება და ნელის ნაბიჯით იზრდება ახალი ელემენტი—მოქალაქე. ეს მოქალაქე, უმეტეს შემთხვევაში სომეხია, თუმცა იმ ხანაში ქართველ და სომეხ მოქალაქეთა შორის დიდი გარჩევა არ იყო. არდაზიანის გმირი თუმცა ქართველია, მაგრამ მისი ნამდვილი სახელი ტფილისელი მოქალაქეა, რომელიც ძალიან ადვილად შეიძლება სომეხიც იყოს. ეს თხზულება ყურადსაღებია იმ მხრივ, რომ ახალ მომქმედ ტიპთა გამოხატვის გარდა იგია დაწერილი რეალისტურის ფორმით. იმ ხანაში აგრე რიგად შემჩნეული არ იყო არდაზიანის მოთხრობა, მაგრამ შემდეგ წლებში, სამოცდა ათიანში და უფრო გვიან, მას მიაქცია ყურადღება კრიტიკამაც და მწერლებმაც. ეგრედ-წოდებული ყოფა-ცხოვრების კომედია ავქსენტი ცაგარლის წერისა გაგრძელებაა არდაზიანის სალიტერატურო ტრადიციებისა.

მაგრამ „ცისკრის“ ცხოვრებაში სხვაფრივ ხდება ცვლილება. ბატონყმობის საკითხიც რომ არ ყოფილიყო, ახალი მაინც ბევრი რამ იყო სათქმელი და ითქვა კიდეც, ითქვა სრულიად ახალი მწერლების და პირების მიერ.

უნდა მივიღოთ მხედველობაში ის გარემოება, რომ იმ ხანაში პეტერბურგში უკვე არსებობდა ქართველ სტუდენტთა წრე. ილია ჭავჭავაძე, ნ. ნიკოლაძე, კირილე ლორთქიფანიძე, გ. წერეთელი და სხვანი წასულნი იყვნენ რუსეთში უმაღლეს სწავლის მისაღებად. ჯერ კიდევ 1857 წლის „ცისკარში“ ვპოვებთ აკაკის და ილიას ლექსებს. მესამოციანებში ლექსების წერას მოუხშირეს. ეტყობოდა, პეტერბურგის ქართველ სტუდენტთა წრე უურადღებით და მხურვალე გულით ადევნებდა ყოველივეს, რაც იწერებოდა ერთად-ერთ ქართულ ჟურნალში. აშკარაა, ბელინსკის, დობროლიუბოვის და ჩერნიშევსკის წერილებზე აღზდილი ყმაწვილკაცობას ვერ დაკმაყოფილებდა უბადრუკი „ცისკარი“, რომელიც ჯერ კიდევ ვერ განთავისუფლებულიყო სქოლასტიურ და მიკიბ-მოკიბულ მსჯელობისაგან. და ჩვენ მოწმენი ვხდებით ფრიად საინტერესო საზოგადოებრივ მოვლენისა. ჩვენს წინ ნელ-ნელა იშლება სურათი ძველის და ახალის შეტაკებისა: „შვილების“ და „მამების“ ერთმანეთის გაუგებრობისა.[2]) საყურადღებოა, რომ პირველად ეს შეუთანხმებლობა აღმოჩნდება წმინდა ლიტერატურულ ნიადაგზე, ერთმანეთს ენის უვარგისობას უწუნებენ. მაგრამ თანდათან გამოირკვევა ღრმა და გაუვალი უფსკრული ორ მსოფლმხედველობათა შორის. ძველ საქართველოს წინაშე ჩნდება ახალ ძალა, რომელსაც შეაქვს არა თუ ხალი ენა, ახალი აზრიც, ახალი გრძნობა და ახალი იდეალები.

მაგრამ უბედურება ის არის, რომ ჩვენში „ცისკრის“ გარდა სხვა ორგანო არ არსებობდა. და ახალგაზდობაც „ცისკრისაკენ“ გაეშურა. „ცისკარს“ წინადაც ჰქონდა ჩვეულება, სხვა და სხვა ხასიათის წერილებს ჰბეჭდავდა. წერილების კრიტიკაც იქვე ისტამბებოდა, რედაქტორისადმი მოწერილი აუარებელი წერილი, სადაც ზოგი რას ედავებოდა რედაქციას, ზოგი რას, ზოგი ამტყუნებდა, ზოგი აქებებდა,

---

*) ან. „სახალხო გაზეთი“ N 467.

1) N 1 1862 წ.

[2]) როგორც ვნახავთ, წინა წლებშიაც ჰქონდა ადგილი ამ მოვლენას ჩვენს ლიტერატურაში, ოღონ მაშინ მას კეთილი ხასიათი ჰქონდა, ახლა კი ბევრი ჯაფდებრიდი. ავტ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მასალები ქართველ ინტელიგენციის ისტორიისათვის

„ცისკარი“ და „საქართველოს მოამბე“.

(1852—1863 წ.)

(შემდეგი *)

უსვენარო და გაუბედავი იყო „ცისკარი“, მაგრამ მას დაარსების დღიდან საზოგადოებრივი აზრი მაინც შესამჩნევად მომწიფდა. ეს მომწიფება მარტოოდენ ჟურნალის გავლენას არ მიეწერება, თუმცა ჟურნალსაც ჰქონდა აღმზრდელობითი მნიშვნელობა. უფრო კი დრომ და გარემოებამ გამოიწვია აზრის მოძრაობა. როგორც წინა წერილში ვნახეთ 1861 წლიდან მოყოლებული სამაზრო და საგუბერნიო თავადაზნაურთა კრებებზე უკვე იყო ლაპარაკი „გლეხთა რეფორმის“ შესახებ. საზოგადოება სერიოზულ პრობლემის წინაშე იდგა. ეკონომიურ ცხოვრების ახალ ფორმების მოახლოვებას ჭვრეტნობდა, გრძნობდა ცხოვრების ძირითად ცვლილების აუცილებლობას და ამიტომ თავისდა უნებურად გაურკვევლობის და ძიების ხანაში ბევრი რამ ახალიც შეიძინა და ბევრი რამ ახალს შეეთვისა. და ეს სჩანს თვით „ცისკრის“ შინაარსიდანაც. წინანდელი ნეთ, რაც დამავიწყდა. ვსთქვა? ნებას მიბოძებთ? არ გამირისხდებით? როგორღაც ვერიდები თქვენს წყენას. ეჰ! ადრეა თუ გვიან ხომ უნდა მოხდეს, დარწმუნებულნი ბრძანდებით, ამას გარდა ჩემის თქმით, თუ უთქმელობით რა იქნება, მაშ მოგახსენებთ: ბატონყმობა! დიად, ბატონყმობა! უმთავრესი და უპირველესი საგანი ჩუენთვის და ჩუენის შვილთათვის. შემდგომში ამაზედაც მოგელაპარაკებით და მოგახსენებთ იმ ბატონყმობის პროექტის დირსებაზედ, რომელზედაც დიდის უურადღებით ლაპარაკობენ ხალხში. მაშ ნახუამდინ? 1)“ მაგრამ თავისი დაპირება მოლაყბემ ვერ აასრულა. რედაქტორი რომ ყოფილიყო ამისი მიზეზი, გავიგებდით, რადგან შინაურ საქმეებს რედაქცია იმ ხანაში გულახდილად აცნობებდა საზოგადოებას, თვით მოლაყბეც შესჩივლებდა მას. მაგრამ, ვიმეორებ, ამის ნიშნებს არა ვხედავთ. ასე რომ უნდა ვიფიქროთ სრულიად აღკრძალული იყო იმ ხანაში ამ საგანზე ლაპარაკი.

რათა სრული იყოს იმ დროის ინტელიგენციის აზროვნების ფიზიონომია, საჭიროა აღვნიშნოთ კიდევ ერთი საგულისხმო მოვლენა, რომელსაც ჩვენი ლიტერატურის განვითარებაზე შესამჩნევი ზეგავლენა გაგრძელებულა არდაზიანის სალიტერატურო ტრადიციებისა.

მაგრამ „ცისკრის“ ცხოვრებაში სხვაფრივ ხდება ცვლილება. ბატონყმობის საკითხიც რომ არ ყოფილიყო, ახალი მაინც ბევრი რამ იყო სათქმელი და ითქვა კიდეც, ითქვა სრულიად ახალი მწერლების და პირების მიერ.

უნდა მივიღოთ მხედველობაში ის გარემოება, რომ იმ ხანაში პეტერბურგში უკვე არსებობდა ქართველ სტუდენტთა წრე. ილია ჭავჭავაძე, ნ. ნიკოლაძე, კირილე ლორთქიფანიძე, გ. წერეთელი და სხვანი წასულნი იყვნენ რუსეთში უმაღლეს სწავლის მისაღებად. ჯერ კიდევ 1857 წლის „ცისკარში“ ვპოვებთ აკაკის და ილიას ლექსებს. მესამოციანებში ლექსების წერას მოუხშირეს. ეტყობოდა, პეტერბურგის ქართველ სტუდენტთა წრე უურადღებით და მხურვალე გულით ადევნებდა ყოველივეს, რაც იწერებოდა ერთად-ერთ ქართულ ჟურნალში. აშკარაა, ბელინსკის, დობროლიუბოვის და ჩერნიშევსკის წერილებზე აღზდილი ყმაწვილკაცობას ვერ დაკმაყოფილებდა უბადრუკი „ცისკარი“, რომელიც ჯერ კიდევ ვერ განთავისუფლებულიყო სქოლასტიურ და მიკიბ-მოკიბულ მსჯელობისაგან. და ჩვენ

რავს. შეშა აქაურ საწყობებში მეტად გაძვირეს, სოფლებიდან ურმებით ბევრი შემოაქვთ, მაგრამ ერთობ ძვირად აფასებენ. **ლადო ბზვანელი.**

ქუთაისის ვითარება

ჰკითხულობ გაზეთ „კოლხიდაში“ მოთავსებულ განცხადებას ბანკის რწმუნებულთა არჩევნულებრივ კრების მოწვევის შესახებ და ჰკვირობ—რისთვის, ვისთვის ან რად დასჭირდა 34 რწმუნებულს „არჩევნულებრივ“ კრების მოწვევა?

საზოგადო გეგმა უნდა გამოვიმუშაოთ ბანკზე დარჩენილ და დასარჩენ მამულების შესახებაო,—ბძანებენ რწმუნებულნი. სად ბძანდებოდა ნეტავი ეს 34 რწმუნებული წრეულს „შარშან, როცა ბანკზე დარჩენილ მამულებზე ბჭობდა მთელი კვირაობით რწმუნებულთა კრება?

ამ დალოცვილებმა თუ მართლა იცოდნენ უებარი წამალი ბანკზე დარჩენილ მამულების განაღდებისა ან უკეთესი მოვლისა, რატომ მაშინ არ აღაღეს ბაგენი თვისნი და არ ამცნეს დუნიას თავისი უებრობა? ან უნდა ვიფიქროთ, რომ ივნისს აქეთ, მათ განგებამ ჩაგონა რაღაც საშუალება, რომლის შესახებ უთუოდ ილაპარაკებენ 15 იანვარს.

მაგრამ, ვაი, შენ მტერს!

9 ივნისს შეკრებილან 6 წევრი ზედამხედველი კომიტეტის და 4 წევრი გამგეობისა. სიტყვის უთქმელად აურჩეკიათ დამფასებლები. რადგან ჩვენში ყოველ თავისუფალ ადგილზე 50 კანდიდატია, დამფასებლების არჩევნებმა ბევრს ლაუღაგი გული და მაშინვე შეუდგნენ „კასაციის“ მიზეზის გამოძებნას. აქეთ ეცნენ, იქით ეცნენ, გამოიკვლიეს, რომ ძველ დამფასებლების სამსახურის ვადა 23 ივნისს თავდებოდა და დაიწყო განგაში—არჩევნები უკანონოა.. ვთქვათ, უკანონოა, მაგრამ ამ უკანონობაში ყველა ერთნაირად დამნაშავენი არიან. 34 რწმუნებული კი სხვანაირად ჰფიქრობს—მათის აზრით, ამ საქმეში ყველა ყოფილა დამნაშავე, გარდა გამგეობის ორის წევრისა, თავ. მ. ფალავანი და თავ. დ. მიქელაძისა და ზედამხედველ კომიტეტის ერთი წევრის თ-დი ს. მიქელაძისა.

რათაო?—იკითხავთ. ეს 34 რწმუნებულის საიდუმლოა, მოგახსენებთ მე და იმედი ვიქონიოთ, რომ 15 იანვარს გავიგებთ რაში გამოიხატება იგი საიდუმლოება 34 რწმუნებულისა.

დამფასებლების არჩევნების შემდეგ ერთი წინანდელი დამფასებელი ხელ-მეორედ არ იქნა არჩეული. ეს მიიღო მხედველობაში კომიტეტის და გამგეობის შეერთებულმა სხდომამ და 12 წლის წარსულ სამსახურში ერთი წლის ჯამაგირი მისცა მას ერთდროულად. 34 რწმუნებული თურმე წინააღმდეგი ყოფილა ამ ფულის მიცემისა და ეს მით უფრო გასაკვირველია, რომ გადამდგარ დამფასებელს ისინი თავის წრის წევრად თუ არა სთვლიან, სთვლიდენ მაინც. მგონი, ამაზე შორს მიუდგომლობა ვერარ წავა. მადლობის მეტი რა ეთქმოდათ მათ, რომ თავის წრის წევრისათვის ერჩიათ—ბანკი გაჭირვების განიცდის—თუმცა შენ უფლება გაქვს მიიღო 1500 მანეთი, მაგრამ უარი სთქვი დაწესებულების კეთილდღეობისათვის, მით უმეტეს, რომ იმავე ბანკში სხვა სამსახური მოგცესო. ეს არა თუ არ უთხრეს, იქნება წაგაქეზეს კიდეც. შენ ფული მიიღე და მაგ ფულის მოცემისათვის ჩვენ გაყურებინებთ კომიტეტისა და გამგეობის სეირსაო.

ზედამხედველი კომიტეტი გარდა თ-დი ს. მიქელაძისა დაშნაშავეთო, ბძანებს 34 რწმუნებული, რომ ჩვენ პირველ მოთხოვნილებისათანავე არაჩვეულებრივი კრება არ მოიწვიოთ. მკითხველი თითონ მიხვდება, დამნაშავე იყო თუ არა კომიტეტი, რომ ისეთ „არაჩვეულებრივი“ საქმეებისათვის კრება თავისი ნებით არ მოიწვია და საკრედიტო კანცელარიის მოწოდებით დანიშნა იგი.

ძნელი სათქმელია, რასაკვირველია, რით დამთავრდება იანვრის კრება, მაგრამ ამის გამო ძალა უნებურად ისმის კითხვა წესდების შეცვლის შესახებ:—იქ არის ნათქვამი 210 რწმუნებულში თუ 20 განცხადება შეიტანა, ზედამხედველ კომიტეტში, რომ არაჩვეულებრივი კრება დანიშნე, რადგან ჩვენ თქვენი გარეგნობა არ მოგვწონს და ამიტომ უნდა გადაგაყენოთო, კომიტეტი ვალდებულია მოიწვიოს კრება, რომელმაც მსჯელობა უნდა იქონიოს ზემოდ აღნიშნულ საგნის თაობაზე. ამაზე შორს აბსურდი, მგონი, ვერსად წავა და ამიტომ წესდების შეცვლა ჩვეულებრივ კრების მსჯელობის საგნად უნდა გახდეს.

ჩინეთის რევოლუცია

დეპეშები

ხანკოუ. ჩინეთის გაზეთებში მოთავსებულია ვაჭართა ევროპიელთადმი მოწოდება, რათა არ მიეცეს პეკინის მთავრობას სესხი, რომ ამით ბოლო მოეღოს ომს, რომელსაც დიდი ზიანი მოაქვს ვაჭრებისათვის; ჩინეთის სიმდიდრე რევოლიუციონერების ხელშია და პეკინის მთავრობას არ ძალუძს მათი გარანტია იკისროსო. მოწოდების ავტორნი ის ქვეყნების, რომელნიც პეკინს ფულს ასესხებენ, საქონელზე ბოიკოტის გამოცხადებთ ემუქრებიან. ინგლისთა 160 ჯარისკაცი მოვიდა ორი ზარბაზნით.

შანჰაი. ჩანი თვალსაჩინო ძალებით ცუნჩოეში იმყოფება, მან იუანშიკაისაგან 100,000 ლიანი მიიღო. ჩინეთის ცნობებით პუკოუსის რკინის გზა თავისი-თავის ნეიტრალიტეტად გამოცხადებას აპირებს. ნანკინში გასალაშქრებლად ემზადებიან ჩრდილოეთისაკენ.

ჩიფუ. იუანშიკაის დელეგატების მოლაპარაკებამ რევოლუციონერთა ადგილობრივ ჯირთან უშედეგოდ ჩაიარა.

რუსეთ-სპარსეთის უთანხმოება

დეპეშები

ლონდონი. სპარსეთის საქმეთა შესახებ გრეიმ სთქვა: „ინგლის-რუსეთის შეთანხმებას სპარსეთის დამოუკიდებლობა უზრუნველ არუყოფია. შაჰის განდევნის შემდეგ, არ შეწყვეტილა რუსეთსა და სპარსეთს შორის უთანხმოება. სანამ ბრიტანიის ინტერესებს არ შეეხებიან, ჩვენ არ უნდა გამოვსთქვათ ჩვენი აზრი ამ უთანხმოებათა შესახებ“. კერძოდ შუსტერზე გრეიმ სთქვა: მე რომ მბარი დაუჭირო შუსტერს, მაშინ დავარღვევდი ინგლის-რუსეთის შეთანხმების აზრს. გრეიმ ხაზი გაუსვა სპარსეთის მიერ ინგლისისა და რუსეთის მისიების უცხოელთა მიწვევის დროს შეკითხვის აუცილებლობას; ამავე დროს

ლი. ეს მიიღო მხედველობაში კომიტეტის და გამგეობის შეერთებულმა სხდომამ და 12 წლის წარსულ სამსახურში ერთი წლის ჯამაგირი მისცა მას ერთდროულად. 34 რწმუნებული თურმე წინააღმდეგი ყოფილა ამ ფულის მიცემისა და ეს მით უფრო გასაკვირველია, რომ გადამდგარ დამფასებელს ისინი თავის წრის წევრად თუ არა სთვლიან, სთვლიდენ მაინც. მგონი, ამაზე შორს მიუდგომლობა ვერარ წავა. მადლობის მეტი რა ეთქმოდათ მათ, რომ თავის წრის წევრისათვის ერჩიათ—ბანკი გაჭირვების განიცდის—თუმცა შენ უფლება გაქვს მიიღო 1500 მანეთი, მაგრამ უარი სთქვი დაწესებულების კეთილდღეობისათვის, მით უმეტეს, რომ იმავე ბანკში სხვა სამსახური მოგცესო. ეს არა თუ არ უთხრეს, იქნება წაგაქეზეს კიდეც. შენ ფული მიიღე და მაგ ფულის მოცემისათვის ჩვენ გაყურებინებთ კომიტეტისა და გამგეობის სეირსაო.

ზედამხედველი კომიტეტი გარდა თ-დი ს. მიქელაძისა დაშნაშავეთო, ბძანებს 34 რწმუნებული, რომ ჩვენ პირველ მოთხოვნილებისათანავე არაარც რუსეთმა და არც ინგლისმა ხელი არ უნდა შეუშალონ სპარსეთს უცხოელთა ნიქიერ მარჩევლთა მოწვევაში. რუსეთის სამხედრო ხარჯის ანაზღაურების გამო გრეიმ სთქვა: სპარსეთს ეხლა არ შეუძლიან ეს ხარჯი გადაიხადოს. თუმცა არა მგონია, რომ რუსეთმა დაჟინებით მოითხოვოს ხარჯის დაუყონებლივი ანაზღაურება და არც სასურველი იქნებოდა სპარსეთზე მძიმე ვალდებულების დადება. ეს ცუდ გავლენას იქონიებდა ინგლისის სავაჭრო ინტერესებზე რადგან სამხრეთის რკინის გზებზე წესრიგის დაცვა ფულს მოითხოვს. ეს უკვე ვაცნობე რუსეთის მთავრობას. ხარჯების გადახდის საკითხი მოწესრიგდება, თუ რუსეთის მოთხოვნილებანი სპარსეთმა არსებითად დაკმაყოფილა და თუ რუსეთი დარწმუნდება, რომ არსებობს სპარსეთის მთავრობა, რომელიც პატივის ცემით ეკიდება ინგლისისა და რუსეთის ინტერესებსაო. კრიზისის კეთილად დაბოლოვების შემდეგ, ჩვენი პოლიტიკა შემოქმედებითი ხასიათისა იქმნება. შემდეგ სპარსეთს სესხის აღება უნდა გავუადვილოთ. დასასრულ გრეიმ აღნიშნა ინგლის-რუსეთის კოოპერაციის მნიშვნელობა სპარსეთის მთავრობისათვის. გრეის სიტყვა მოიწონეს. მის შემდეგ რადიკალურ პარტიის წარმომადგენლებმა სასტიკად დაჰგმეს რუსეთისა და ინგლისის მოქმედება სპარსეთში.

გაზეთებიდან.

პეტერბურგი.

გარეშე საქმეთა სამინისტრო უარჰყოფს, ვითომც სპარსეთისა და რუსეთის უთანხმოება გათავებულიყოს. რუსეთი ყოველთვის და ეხლაც მოითხოვს სპარსეთის მთავრობისაგან ყველა იმ მოთხოვნილებათა ასრულებას, რაც მეორე ულტიმატუმშია ჩამოთვლილია.

თეირანი.

სპარსეთის სამინისტრომ ინგლისის მთავრობას სთხოვა, გავლენა იქონიე რუსეთზე და მშვიდობიანად მოვაგვაროთ უთანხმოებაო.

ბერლინიდან რუსეთის საქონლის ბოიკოტი გამოაცხადეს. მოლები მეჩითებში ხალხს წმიდა ომს უქადაგებენ. ქალებმა ძაძები ჩაიცვეს.

ბერლინი

თეირანიდან ამბავი მოვიდა, სპარსეთი რუსეთს მაშინ დაეკმაყოფილებს, თუ მეჯლისს დაითხოვს და შუსტერმორგანს ბოდიშს მოახდევინებსო.

მეჯლისის მდგომარეობა.

თეირანში დარწმუნებულნი არიან, ჩქარა მეჯლისს დაითხოვენო. მეჯლისის წევრთა არჩევნები პარტიათა-თვის დაინიშნება.

„ტაიმსი“ ამბობს, რუსეთის მთავრობა სპარსეთის მეჯლისის დათხოვნას მოსთხოვსო.

თეირანიდან ბერლინს ამბავი მისულა, სპარსეთის საზღვარი გადალახა და უკვე შემოვიდა ოსმალეთის 5 ათასი ჯარის კაცი.

პარიზიდან ვენას ამბავი მიჰსულიათ, საზონოვმა ი-ე მოაწყო საქმე, რომ სპარსეთში ინგლისი, საფრანგეთი და რუსეთი შეთანხმებულად იმოქმედებენო.

იტალიისა და ოსმალეთის ომი

დეპეშები

რომი. 31 ქრისტეშობისთვემდე გამოქვეყნებულ იქმნება დეკრეტი ტრიპოლის ექსპედიციისთვის 25 მილიონ ლირის გადადებისა. ექსპედიციისათვის საზღვაო და სამხედრო სამინისტროებს სულ 90 მილიონი ლირი გადაეცათ.

რომი. ტადეურა ტრიპოლის ტელეფონით შეუერთეს. ტერიტორიათა აზიზიას ჩრდილოეთით გაწმენდილ იქმნა მტრის ჯარისაგან. ოსმალთა ჯარის ნაწილი განანში იმყოფება, მეორე ნაწილი-კი აზიზიეში. ოსმალთა რაზმებში 1000 არაბია.

გაზეთებიდან.

ოფიციერთა დაპატიმრება.

პარიზში ამბავი მისულა, ტუნისში ოსმალთა რამდენიმე ოფიცერი დაპატიმრეს, რადგან სცდილობდნენ ტრიპოლის საზღვარზე გადასულიყვნენო.

დანდანი.

მალტიდან იუწყებიან, ოსმალთა ჯარი ტრიპოლიდან 45 ვერსის მანძილზეა აზისშია. არაბთა სოფლებიდან ყველა გაიკრიფა, ვისაც კი იარაღის მოხმარება შეუძლიან.

ვენა.

გაზეთები სწერენ, ინგლისმა და ავსტრიის მთავრობამ ჰორტას აცნობეს, სრულ ერებში გემთა მიმოსვლის საკითხი ოსმალეთის პირად საქმედ მიგვაჩნიაო.

დანდანი.

მალტიდან იმბავი მოვიდა, ტრიპოლის ჯარის უფროსი კანევა კადევ 25 ათას ჯარისკაცის გამოგზავნას თხოულობსო. კანევას თურმე ეს მას შემდეგ უფიქრია, როცა გაუგია, ენვერ-ბეი გარიანში 70 ათასის კაცის მოგრიგვას აპირებსო.

მაროკოს საქმე

(**დეპეშები**).

პარიზი. მაროკოს საკითხის შესახებ დე სელვამ პალატაში სთქვა: ვთხოვთ ისპანიას, გაინაწილოს ჩვენთან მსხვერპლი, რომლითაც ჩვენ მაროკო გვეღირება, მაგრამ ამასთანავე ვცდილობთ შეძლებისადა გვარად დავიცვათ ლირსება და პატივი ისპანიისა. ჩვენ გავწმინდეთ შახმედის დავა მაროკოს საკითხისა, რომელიც იყო და შესაძლოა, მომავალშიაც ყოფილიყო დაუსრულებელ შფოთისა და შეღლის წყაროდ. საფრანგეთი ვალდებულია ყველა გარეშე შემოხვევებში შემრიგებელი მიმართულებით იმოქმედოს. ამისათვის მას სურს, განამტკიცოს მეგობრული განწყობილება და კავშირი.

ბერლინი.

ბერლინიდან ამბავი მოვიდა, სპარსეთი რუსეთს მაშინ დაეკმაყოფილებს, თუ მეჯლისს დაითხოვს და შუსტერმორგანს ბოდიშს მოახდევინებსო.

მეჯლისის მდგომარეობა.

თეირანში დარწმუნებულნი არიან, ჩქარა მეჯლისს დაითხოვენო. მეჯლისის წევრთა არჩევნები პარტიათა-თვის დაინიშნება.

„ტაიმსი“ ამბობს, რუსეთის მთავრობა სპარსეთის მეჯლისის დათხოვნას მოსთხოვსო.

თეირანიდან ბერლინს ამბავი მისულა, სპარსეთის საზღვარი გადალახა და უკვე შემოვიდა ოსმალეთის 5 ათასი ჯარის კაცი.

პარიზიდან ვენას ამბავი მიჰსულიათ, საზონოვმა ი-ე მოაწყო საქმე, რომ სპარსეთში ინგლისი, საფრანგეთი და რუსეთი შეთანხმებულად იმოქმედებენო.

† გენერალ ლეიტენანტი ივანელი ალექსანდრეს ძე პოტტო.

ნოემბრის 29 გარდაიცვალა ვასილ ალექსანდრეს ძე პოტტო. იგი დაბადებადა 1836 წელს ტულის გუბერნიის აზნაურის ოჯახში. საზოგადო განათლება მიიღო ორლოვის კადეტთა კორპუსში. სამხედრო სწავლა კი აზნაურთა პოლკში (ეხლა კონსტანტინეს სასწავლებელი). პირველი ჩინი განსვენებულმა 1855 წ. მიიღო და პირდაპირ კავკასიაში გაამწესეს—ნოვოროსიის დრაგუნთა პოლკში. პოტტომ მონაწილეობა მიიღო ოსძალეთის აზიისნაწილის ექსპედიციაში. პოლონეთის 1863 წლის აჯანყების მოსპობის საქმეშიაც წილი უდევს. 1870 წელს პოტტო ორენბურგის კაზაკთა სასწავლებლის უფროსად დანიშნეს, 1899 წელს კი კავკასიის სამხედრო საოლქო შტაბის საისტორიო განყოფილების გამგედ.

თავისი დღენი ვასილ ალექსანდრეს ძემ სამხედრო-სალიტერატურო მოღვაწეობაში გაატარა. „კავკასიაში თითქმის ყველა იცხობს მის ნიქიერ ნაწერებს. პირველი ნაწერი „მოგონებანი კავკასიის ომისა“ 1865 დაიბეჭდა. საზოგადოდ პოტტო ძალიან კარგის ფორმით და ადვილ საკითხავად სწერდა. მას შემდეგი ნაშრომი აქვს: „რამდენიმე დღე ყუბან მი“, „ჩირ-ურტი მოხუც ნიკეგორო დელიების სიტყვით“, ძოთხოობა „ძალიო ხოლოტუნინის სიკვდილი“, და „ჰაჯი მურატი“. ყველამ ამის წყალობით ყურადღება ძიაქცია პოტტოსა და ბიქიერ მწერლად აღიარა. მაგრამ სახელი და დიდება ძოუპოვა 1887 წ. დაბეჭდილმა წიგნმა — „კავკასიის ომმი“. ეს წიგნი შესდგებოდა ესკიზებისა, ეპიზოდებისა, ლეგენდებისა და ბიოგრაფიისაგან. სულ 30 წიგნად გამოვიდა.

შტაბის საისტორიო ნაწილის გამგედ რომ დანიშნეს, შეძლება ძიაცა უფრო მეტი ხახი მოეხდომებიხა საყვარელ საქმისათვის და ამისის რედაქციით დაიწერა შემდეგი ნაშრომი: „კავკასიის ომთა მოკლე აღწერა დასაწყისიდან საქართველოს რუსეთთან მეერთებამდე“, „კავკასიაში ოსთა დამკვიდრება“ ექვს ტომად, „კავკასიაში რუსთა დამკვიდრების უწყვეტ ძოწმენი“—ორ ტომად. უკანასკნელ დროს განსვენებულმა თერგიანა კაზაკთა ისტორიის წერას მიჰყო ხელი და ამ ნაძოლმის ორი ტომი უკვე იბეჭდება კავკაკში.

პოტტო თავდაჯდომარე იყო დაუძლეველ ჯოიისაკაცთა დამხმარე კავკასიის საზოგადოებისა და გამგეობისა.

კერძო ცხოვრებაში იგი გულ-კეთილი და ქკელი ადამიანი იყო.

დეპეშები

(ბერლინ. დეპეშათა სააგენტოსაგან)

საზღვარ ზარედ.

2 დეკემბერი.

ლონდონი. „დეილიმეილის კორესპონდენტი იტყობინება: გაზეთებიდან, რომელნიც კი გაბეიტანენ ინდოეთის ადმინისტრატორ ტენ-

ზოგი აშინებდა, „ცისკარზე“ ხელს ალარ მოვაწერო, თუ კიდევ დაგიბეჭდიან ამა და ამ ხასიათის წერილი. საყურადღებოა ამ მხრივ კახეთიდან მოწერილი საყვედური. ანუკა ბატონისშვილი, იმას წინად დაბეჭდილი, თავლში არ მოუვიდათ კახელ თავად-აზნაურებს. იმ წამსვე საყვედურის წერილი გამოაცხეს და გამოუგზავნეს რედაქტორს. საპასუხოდ რედაქციამ გამოაცხადა: „რედაქცია მოახსენებს პასუხად, როგორც ამ სტატიის ავტორს, ისე პატივცემულ კახელებს, რომ ზოგჯერ რედაქციაში იმგვარი თხზულება მიიღების ხოლმე რომელიცა დაგვაფიჩრებს, ასე რომ, თუ დავბეჭდეთ ზოგიერთი მკითხველი დაგვემდურება და თუ არა, მთხზველის მცნობნი და ამხანაგნი და ეს ორნი მოპარტიენიც, ერთიც და მეორეც გვემდურებიან ცისკარზედ ხელის მოწერის აღებაზედ, თითქოს ეს ჟურნალი გამოდიოდეს მხოლოდ ჩემთვის და ჩემის სარგებლობისათვის. ახლა ვთხოვ, უფალს ავტორს, ერთი ამგვარი რჩევა მოსცეს რედაქციას, რომლის საშუალებით არც ერთი მხრის დამდურება მოხდესო“[3]) მართლაც გასაჭირ მდგომარეობაში იყო ივ. კერესელიძე. ხელის მომწერთა დაკარგვის შიშით ყველას უთმობდა და ეს კი

[3]) N 3, 1861 წ.

ჟურნალს ავნებდა. რადგან მეტისმეტად აჭრელებდა უმნიშვნელო და უთავბოლო წერილების მოთავსებით. თუმცა ისიც კი მართალია, რომ იმ ხანში სხვაგვარი ჟურნალის გამოცემისათვის იმ ხასიათის უნარი და მომზადება იყო საჭირო, რომელიც აკლდა ივ. კერესელიძეს. საზოგადოებრივ აზრის გაზიარების მნიშვნელობა არავის ესმოდა. ჟურნალს ისე უყურებდნენ, თითქოს მოკითხვის თუ გმობის პირად ბარათების კრებული ყოფილიყო. რედაქცია სულ იმის ცდაში იყო, რომ არა ეწყინებინა-რა იმ წოდებისათვის, რომელთანაც იყო დამოკიდებული მატერიალურად, მეორეც—არ ეწყინებინა კერძო პირებისთვისაც. ასე რომ, როდესაც ახალი მწერლები გაჩნდნენ და „ცისკარში“ მოინდომეს წერა, ჟურნალმა უარი ვერ უთხრა იმავ მოსაზრებით. მაგრამ ახლა სხვა რამეც იყო, აკ მოსჩანდა უკვე ახალი ჯგუფი. ახალი რაზმი „ცისკრის“ ვიწრო ჩარჩოებში ძლივს ეტეოდა. ჟურნალი ენებლიეთ ითმენდა მათ შემოსევას, იქვე პასუხსაც აძლევდა, ცხარედ ეკამათებოდა. „ბოლოს ერისა“ „იგივე ორგანოში ორმა, მკაფიოდ განსაზღვრულმა და სხვადასხვა მიმართულების საზოგადოებრივმა ნაკადულმა იჩინა თავი. ეს ორი მიმართულება 1861

[4]) N 12. 1861 წ.

და 1862 წელს ჯერ კიდევ განუყრელნი იყვნენ, ჩხუბსა და ვაი-ვაგლახში სცხოვრობდნენ ერთ ქერქვეშ, ხოლო 1863 წელს „საქართველოს მოამბის“ დაარსებიდან გაიყარნენ, განშორდნენ ერთმანეთს, უკედ დარაზმდნენ და შეიქმნა „თაობათა“ ბრძოლა, პირველი საზოგადოებრივი-კულტურული ნაბიჯი ქართულ აზროვნებისა. ყოველივე ამას ჩვენ დაწვრილებით მოუთხრობთ მკითხველს, ეხლა კი დაუბრუნდეთ 1861 წელს და გადავსინჯოთ ამ წლის „ცისკრის“ ნომრები.

1861 წლის აპრილის „ცისკარში“ დაიბეჭდა ილია ჭავჭავაძის წერილი, „ორიოდე სიტყვა თ. რევაზ შალვას ძის ერისთავის კოზლოვიდან „შეშლილის“ თარგმნაზედა“. წერილის დასაწყისშივე ავტორი ამბობს სხოლიოში: „ჭ, ჭ, ჲ, ჯ, ბ—ეს ასოები სულ არ გვიხმარია ჩვენ სტატიაში; თუ ვინიცობაა ეს ენის წინაადმდეგ მიაჩნდეს ვისმეს, ჩვენ ყოველთვის მზად ვართ გავსცეთ პასუხი და გამოუცხადოთ, რა მიზეზითაც არა ვხმარობთო.[4])“ თავის წერილში ილია ჭავჭავაძე იმას ამბობს, რომ კოზლოვის ჰოეზია და მისი „შეშლილი“ დიდი ლირსებისა არ არის, რომ ამ ჰოეტის ნაწარმოებს, ორი სამ ლექსის გარდა

[5]) ibid.

ბარფერუშში რუსეთის საქონლის ბოიკოტი გამოაცხადეს. მოლები მეჩითებში ხალხს წმიდა ომს უქადაგებენ. ქალებმა ძაძები ჩაიცვეს.

ბერლინი

თეირანიდან ამბავი მოვიდა, სპარსეთი რუსეთს მაშინ დაეკმაყოფილებს, თუ მეჯლისს დაითხოვს და შუსტერმორგანს ბოდიშს მოახდევინებსო.

მეჯლისის მდგომარეობა.

თეირანში დარწმუნებულნი არიან, ჩქარა მეჯლისს დაითხოვენო. მეჯლისის წევრთა არჩევნები პარტიათა-თვის დაინიშნება.

„ტაიმსი“ ამბობს, რუსეთის მთავრობა სპარსეთის მეჯლისის დათხოვნას მოსთხოვსო.

თეირანიდან ბერლინს ამბავი მისულა, სპარსეთის საზღვარი გადალახა და უკვე შემოვიდა ოსმალეთის 5 ათასი ჯარის კაცი.

პარიზიდან ვენას ამბავი მიჰსულიათ, საზონოვმა ი-ე მოაწყო საქმე, რომ სპარსეთში ინგლისი, საფრანგეთი და რუსეთი შეთანხმებულად იმოქმედებენო.

† ბენერალ ლეიტენანტი ივანელი ალექსანდრეს ძე პოტტო.

ნოემბრის 29 გარდაიცვალა ვასილ ალექსანდრეს ძე პოტტო. იგი დაბადებადა 1836 წელს ტულის გუბერნიის აზნაურის ოჯახში. საზოგადო განათლება მიიღო ორლოვის კადეტთა კორპუსში. სამხედრო სწავლა კი აზნაურთა პოლკში (ეხლა კონსტანტინეს სასწავლებელი). პირველი ჩინი განსვენებულმა 1855 წ. მიიღო და პირდაპირ კავკასიაში გაამწესეს—ნოვოროსიის დრაგუნთა პოლკში. პოტტომ მონაწილეობა მიიღო ოსძალეთის აზიისნაწილის ექსპედიციაში. პოლონეთის 1863 წლის აჯანყების მოსპობის საქმეშიაც წილი უდევს. 1870 წელს პოტტო ორენბურგის კაზაკთა სასწავლებლის უფროსად დანიშნეს, 1899 წელს კი კავკასიის სამხედრო საოლქო შტაბის საისტორიო განყოფილების გამგედ.

თავისი დღენი ვასილ ალექსანდრეს ძემ სამხედრო-სალიტერატურო მოღვაწეობაში გაატარა. „კავკასიაში თითქმის ყველა იცხობს მის ნიქიერ ნაწერებს. პირველი ნაწერი „მოგონებანი კავკასიის ომისა“ 1865 დაიბეჭდა. საზოგადოდ პოტტო ძალიან კარგის ფორმით და ადვილ საკითხავად სწერდა. მას შემდეგი ნაშრომი აქვს: „რამდენიმე დღე ყუბან მი“, „ჩირ-ურტი მოხუც ნიკეგორო დელიების სიტყვით“, ძოთხოობა „ძალიო ხოლოტუნინის სიკვდილი“, და „ჰაჯი მურატი“. ყველამ ამის წყალობით ყურადღება ძიაქცია პოტტოსა და ბიქიერ მწერლად აღიარა. მაგრამ სახელი და დიდება ძოუპოვა 1887 წ. დაბეჭდილმა წიგნმა — „კავკასიის ომმი“. ეს წიგნი შესდგებოდა ესკიზებისა, ეპიზოდებისა, ლეგენდებისა და ბიოგრაფიისაგან. სულ 30 წიგნად გამოვიდა.

შტაბის საისტორიო ნაწილის გამგედ რომ დანიშნეს, შეძლება ძიაცა უფრო მეტი ხახი მოეხდომებიხა საყვარელ საქმისათვის და ამისის რედაქციით დაიწერა შემდეგი ნაშრომი: „კავკასიის ომთა მოკლე აღწერა დასაწყისიდან საქართველოს რუსეთთან მეერთებამდე“, „კავკასიაში ოსთა დამკვიდრება“ ექვს ტომად, „კავკასიაში რუსთა დამკვიდრების უწყვეტ ძოწმენი“—ორ ტომად. უკანასკნელ დროს განსვენებულმა თერგიანა კაზაკთა ისტორიის წერას მიჰყო ხელი და ამ ნაძოლმის ორი ტომი უკვე იბეჭდება კავკაკში.

პოტტო თავდაჯდომარე იყო დაუძლეველ ჯოიისაკაცთა დამხმარე კავკასიის საზოგადოებისა და გამგეობისა.

კერძო ცხოვრებაში იგი გულ-კეთილი და ქკელი ადამიანი იყო.

დეპეშები

(ბერლინ. დეპეშათა სააგენტოსაგან)

საზღვარ ზარედ.

2 დეკემბერი.

ლონდონი. „დეილიმეილის კორესპონდენტი იტყობინება: გაზეთებიდან, რომელნიც კი გაბეიტანენ ინდოეთის ადმინისტრატორ ტენ-

ზემოდმოყვანილი წერილი, დღევანდელის თვალით რომ შეეხედოთ, არაფერს თვალსაჩინოს არ წარმოადგენს. მაგრამ იმ ხანაში ამ წერილს ისეთი გახმაურება ჰქონდა ქართველ მწერალთა წრეებში, თითქოს კარგად გატენილი ყუმბარა გასკდაო, ჯერ გაიკვირა, მერე შეაჯეუფა ხალხი ყუმბარის მსროლელის დასაჭერად და მის დასასჯელად. შემდეგსავე ნომრებში ზედიზედ სამი წერილი დაიბეჭდა ჭავჭავაძის წინააღმდეგ—წერილები თ-დ გიორგი ბარათაშვილისა, თ-დ რევაზ ერისთავისა და კნეინა ბარბარე ჯორჯაძისა. ფრიად საყურადღებოა ამ მწერალ-ქალის წერილი. იგი იყო ტიპიური წარმომადგენელი ძველ ქართულ მწიგნობრობისა. რუსული თითქმის არც კი იცოდა. აღზრდილი ანტონ კათალიკოსის „კატიდორიებზე“, მცოდნე ძველ მწერლობისა, უმეტესად ღვთის მეტყველ მწერლობისა, იგი სრულიად ჩამორჩენილი იყო თანამედროვე ცხოვრებას. და ბედმაც თითქოს ისეთი საქმე მიუსაჯა კნ. ბარბარე ჯორჯაძეს, რომელშიაც მას, „თავისდა სურვილის წინააღმდეგ უნდა გამოეაშკარავებინა უძლურება ძველის აზროვნებისა. იგი გამოვიდა ჭავჭავაძის წინააღმდეგ და ამ კამათის დროიდან შეგვიძლიან ნათლად დავინახოთ საზღვარი. ორი მხარე ჩვენის ცხოვრებისა—ერთი ის, რომელიც

[6]) ibid.

[7]) ibid.

ტრს ქალაქ დედაში, ვიტე-კორიოლად ბრინტს არტურ-კონსუტელს დაუნიშნავენო.

დელი. მეფის სასდობამ ახალ სიტასტო ქალაქის სიძარკვეული ბაკვარა.

ვენა. მოვიდა ბოდგარეთის დელეგადი ედიონარა. რასთან ასდის, უნგრეთში დედოფალ სალონ-ვაკონის ფასკარა ქვეთი ჩასტვრეს.

სოფია. ბეშოვი ფერდინადისა და ფარსტ ითსების შეხვედრის თობაზე შეკითხვაზე უპასუხებს, შეხვედრას მხოლოდ ოჯახური ხასიათი ექნება და ეოვლიეგ პოლიტიკურ მნიშვნელობას მოკლებულია, ითტიბში მომხდარ ედეტის გამო ბეშოვმა სთქვა, მორტამ ადგეთქვა დამნაშავეთა დასჯა და საქმის გამორკვევა სამხედრო სასამართლოს მისდეო. მთავრობის წრეებში კმაყოფილნი არიან მორტას გადაწყვეტილებით, ბოდგარეთს ზნეობრივი უფლება აქვს მაკედონიის მდგომარეობაზე ზრუნვდესო.

ლონდონი. ეარწყოფენ იმ ცნობას, ვითომც ბრინტ კონსუტელი ინდოეთში ინიშნებოდეს.

ბუდაპეშტი. კანცელარი მიუხედავად მიმართულებისა, ბეკიტსვენ არწყვნების დროს ტერორის ხორკტში.

რუსეთი.

პეტერბურგი. „რეჩის“ წარმომადგენლების მიერ „ზემეშნინის“ რედაქტორის საქმე, რომელიც ციდან-წაბანისათვის სასამართლოშია მიტანილი, მოსკოვის სოდაქო სასამართლომ წინასწარ გამოძიების მოხდენამდე კანონი.

სასვედმწიფო საბჭოს უმაღლესად დამტკიცებულ დებულების ძალით დასავლ ინსტანციებს უფლება არა აქვთ შეხვრონ სენატისგადაწყვეტილებანი ისეთ საქმეში, მოვლენ და შუამდგომლობის აღძვრა, მათის გადასინჯვისა და გაუქმების თობაზე ამ შემთხვევის კარგა, თუ მათში რიმე საწინააღმდეგო არ არის მათი ამბარტორებითი უდიდებულესობისა.

მოსკოვი. სასამართლო ბადატამ გასამართლა „რუსკოე სლოვოს“ რედაქტორი, რომელსაც ბუდგეტი ბრალად სდებდა ცენზურაში. ესენ გულვინი უკვე დამტკიცებულია დამტკიცებულ ინსტიტუტებში. ესენ ბრალეულ ქალდა შესულ, რომელიც ახლოდ ოჯახმ, რომ ბერეშოვიის ქალთა ბრალ ედეტის ბრალ ბოდგარეთ ბოდგარეთ ბოდგარეთ

ᲚᲘᲐ ᲬᲔᲠᲘᲚᲘ

ᲒᲣᲠᲘᲐ-ᲮᲐᲛᲔᲒᲠᲔᲚᲝᲡ ᲔᲞᲘᲡᲙᲝᲞᲝᲡ ᲓᲔᲝᲜᲘᲫᲔᲡᲘᲡᲐᲛᲘ.

როგორც სარწმუნო წყაროებიდან გავიგე, ახალ-დაბას მთავარ ანგელოზის პირველ შტატის მღვდლად თქვენს მეუფებას დაუნიშნავს მ. ს. ჰანტურია, პრინცის მიურატის კარის ეკლესიის მღვდელი. ეს მოვლენა გაუგებარია ჩემთვის, როგორც ერთ. იმ პირთაგანისთვის, რომელიც სრულიად შემთხვევით დაესწრო ორჯერ ზედიზე სამღვდელო კანდიდატის კენჭის ყრას სოფ. ჭკადუაშში. არაფერს ვიტყვი პირველ კენჭის ყრაზე, რომელიც უნდა მომხდარიყო 9 ოქტომბერს, ვინაიდან ამ დღეს მომხდარი უსამართლობა აღნიშნულ იყო პატივცემულ გაზეთ „კოლხიდ"-ის ფურცლებზე 21 ოქტომბრის ნომერში.

მეორე კენჭის ყრაზე იგივე განმეორდა. ზემო აღნიშნულ უსამართლობის გამო პირველ შტატის მრევლმა თხოვნით მოგმართათ, რომელიც შეეცა ზუგდიდის ფოსტას 11 ოქტომბერს მე-260 ნომრით. ამ თხოვნაში, სხვათა შორის, ნათქვამი იყო პირველი ის, რომ ჭკადუაშის პირველ შტატის მრევლი გთხოვდათ, უფლება არ დაჰკარგოდა კენჭის ყრის მოსახდენ განკარგულებაში დაახლოებით შემდეგი რეზოლუცია დაეწერათ: „გამოუცხადეთ ჭკადუაშის პირველ შტატის მრევლს, რომ თუ მან ეხლაც არ აირჩია სამღვდელო კანდიდატი, მაშინ ჩემის უფლებით დავნიშნავ მღვდელს"-ო; მაშასადამე თქვენ წაართვით ჭკადუაშის პირველ შტატის მრევლს 18 დღე იმ სამი თვიდან, რომელიც მათ აქვს მინიჭებული კანონისამებრ, ვინაიდან უკანასკნელი კენჭის ყრა მოხდა 21 ოქტომბერს და სამი თვის ვადა კი მხოლოდ 8 ნოემბერს თავდებოდა. მეორე კენჭის ყრის შემდეგ, ჭკადუაშის პირველ შტატის მრევლმა მომანდო თქვენთვის დეპეშით შემეტყობინებინა ის, რაც 21 ოქტომბერს მოხდა. მეც შემდეგი დეპეშა გამოვუგზავნე თქვენს მეუფებას 23 ოქტომბერს 239 ნომერით: „21 ოქტომბერს პირველ შტატისთვის სამღვდელო კანდიდატის კენჭის ყრაზე სწორედ ის განმეორდა, რაც 9 ოქტომბერს, ამისთვის უმორჩილესად გთხოვთ, თქვენო ყოველად უსამღვდელოესობავ, ჭკადუაშის პირველ შტატის მღვდლის დანიშვნაში იხელმძღვანელეთ მრევლის პირველის თხოვნით. ჭკადუაშის პირველ შტატის მრევლის მონდობილობით". ყველაფერი ეს უყურადღებოდ დასტოვეთ და ისეთი პირი დანიშნეთ მღვდლად რომელიც არა ჰსურდა ჭკადუაშელ მრევლს და რომლის წინაა ღმდეგ თქვენ წინდაწინვე თხოვნა მოგმართვათ. რას ნიშნავს ასეთი განკარგულება?

ე. ალშიბაია.

უმორჩილესად ვთხოვ ქართულ გაზეთებს და განსაკუთრებით „კოლხიდა"-ს ეს ღია წერილი გადაბეჭდონ.

ე. ა.

ᲬᲔᲠᲘᲚᲘ ᲠᲔᲓ. ᲛᲘᲛᲐᲠᲗ

აღმზდელი დაა მასწავლებელ ქალთა სახოგადოება ულრმეს მადლობას სწირავს ბ. იაკობ გოგებაშვილს, რომელმაც შესწირა ამ სახოგადოების მიერ მოწყობილ ავლაბრის ქალთა საღამოს სკოლას დედანის პირველი ნაწილის 35 ცალი, და ქ-ნ მარიამ აკაბაშვილს, რომელმაც ამავე სკოლას საყმაწვილო ჟურნალი „ნაკადული" გამოუწერა.

სკოლა ჯართობ ღარიბია წიგნებით, სასწავლო სახელმძღვანელოებით და ნივთებით; ამიტომ ამგვარი შემოწირულება ძალიან ხელს შეუწყობს სწავლის წინსვლას. წარმოიდგინეთ, კალმისა, მელნისა და რვეულების ყიდვაც კი არ შეუძლიან მოსწავლეებს, ისე ღარიბნი არიან, უმეტესი ნაწილი ნახევრათ ტიტველი და მშიერ-მწყურვალია, და სკოლა მათთვის თბილი კერაა, რომელსაც ეს საწყლები თავის სახლში მოკლებულნი არიან.

სახოგადოებას მონდობილობით სკოლის მასწავლებელი ე. ანთაძე, ფონ. კრემერი.

ᲒᲐᲛᲝᲚᲐᲓᲔᲑᲘ ᲪᲜᲝᲑᲐ

ᲛᲐᲢᲐᲠᲔᲑᲔᲚᲗᲐ ᲛᲘᲛᲝᲬᲕᲚᲐ

ᲜᲐᲛᲝᲬᲛᲝᲑᲘᲗ (15 ოქტომბრიდან 1911 წ.)
(დრო ტფილის. საათითაა ნაჩვენები, რომელიც პეტერბურგისაზე 58 წ. არის წინ).

ᲢᲤᲘᲚᲘᲡᲘᲓᲐᲜ ᲒᲐᲓᲘᲡ:

ᲑᲐᲗᲣᲛᲘᲡᲐᲙᲔᲜ: 1) **ᲜᲐᲛᲒᲖᲐᲒ. ᲛᲐᲢᲐᲠᲔᲑ.** № 7, II—III კლ. საღ. 10 ს. 33 წ., კორში 1 ს. 25 წ., მიხაილოვში 3 ს. 8 წ., რიონში დილ. 7 ს. 52 წ., ბათუმში 1 ს. 42 წ.

2) **ᲜᲐᲛᲒᲖ. ᲛᲐᲢᲐᲠ.** N 5. I—III კლას. საღ, 5 ს. 45 წ., კორში 8 ს. 24 წ., მიხაილოვში 9 ს. 51 წ., რიონში 1 ს. 54 წ., ბათუმში დილის 6 ს. 26 წ. 3) **ᲜᲐᲛᲒᲝᲢᲝ ᲛᲐᲢ.** დილ. 9 ს. 50 წ., კორში 12 ს. 27 წ., მიხაილოვში 1 ს. 56 წ., რიონში დილ. 6. 17 წ., ბათუმში 11 ს. 13 წ.

ᲑᲐᲙᲣᲚᲘᲡᲙᲔᲜ: 1) **ᲩᲥᲐᲠᲘ ᲛᲐᲢᲐᲠ.** N 2 I—III კლ. დილ. 10 ს. 20 წ., განჯაში 3 ს. 18 წ., ბალაჯარაში ღამ. 11 ს. 16 წ., ბაქოში 11 ს. 43 წ. 2) **ᲜᲐᲛᲒᲖ. ᲛᲐᲢᲐᲠ.** № 6, I—II კლ. დღ. 3 ს. 38 წ., განჯაში ღამ. 9 ს. 46 წ., ბალაჯარაში დილ 7 ს. 34 წ. ბაქოში 8 ს. 11 წ. 3) **ᲜᲐᲛᲒᲝᲢᲝ ᲛᲐᲢ.** N 4, I—III კლ. ღამ. 11 ს. 18 წ., განჯაში 5 ს. 29 წ., ბალაჯარაში დღ. 3 ს. 30 წ., ბაქოში 4 ს. 42 წ. 4) **ᲛᲔᲠᲔᲣᲚ. ᲛᲐᲢᲐᲠ.** № 106, IV—III კლ. დილ. 5 ს. 32 წ., განჯაში 2 ს, 57 წ., ბალაჯარაში დილ. 5, ს. 58 წ. ბაქოში 7 ს. 12 წ.

ᲑᲝᲠᲯᲝᲛᲘᲡᲙᲔᲜ: 1) **ᲜᲐᲛᲒᲖ. ᲛᲐᲢᲐᲠ.** N 9/66, I—III კლ. დღ. 3 ს. 23 წ., ბორჯომში 9 ს. 2 წ.

ᲯᲣᲚᲤᲐᲡᲐ ᲓᲐ ᲔᲠᲔᲕᲜᲘᲡᲐᲙᲔᲜ: 1) **ᲜᲐᲛᲒᲝᲢᲝ ᲛᲐᲢ.** N 74/75, I—III კლას. საღ. 11 ს. 48 წ. ჯულფაში მეორე დღის საღ. 11 ს. 10წ. 2) **ᲜᲐᲛᲒᲖ. -ᲜᲐᲥᲝᲜᲚ. ᲛᲐᲢᲐᲠ.** N 78—79, II—III კლ. დღ. 5 ს. 34 წ., ერევანში დილ. 11 ს. 6 წ.

ᲢᲤᲘᲚᲘᲡᲨᲘ ᲛᲝᲓᲘᲡ:

ᲑᲐᲗᲣᲛᲘᲓᲐᲜ: 1) **ᲜᲐᲛᲒᲖᲐᲒ.** N 6, I—III კლ. 2 ს. 50 წ. **ᲜᲐᲛᲒᲝᲢ.** N 4, I—III კლ. დილ. 10 ს. 28 წ., 3) **ᲜᲐᲛᲒᲖ.** N 8, II—III კლ. დილ. 5 ს. 33 წ.

ᲑᲐᲥᲣᲓᲐᲜ: 1) **ᲜᲐᲛᲒᲖ.** N 5, I—III კლ. საღ. 5 ს. 7 წ. 2) **ᲜᲐᲛᲒᲝᲢᲝ** N 3, I—III კლ. დილის 8 ს. 54 წ. 3) **ᲩᲥᲐᲠᲘ** N 1, I—III კლას. ღამ. 9 ს. 56 წ. 4) **ᲛᲔᲠᲔᲣᲚᲘ** N 107. IV—III კლ. ღამ. 9 ს.

ᲔᲠᲔᲕᲐᲜ-ᲯᲣᲚᲤᲘᲓᲐᲜ: **ᲜᲐᲛᲒᲝᲢᲝ** N 72|73, I—III კლ. 8 ს. 25 წ., 2) **ᲜᲐᲛᲒᲖ.-ᲜᲐᲥᲝᲜᲚ.** N 80/81, II და III კლ. დღ. 1 ს. 40 წ.

ᲑᲝᲠᲯᲝᲛᲘᲓᲐᲜ: **ᲜᲐᲛᲒᲖᲐᲒᲠᲝ** № 61/10 I—III კლ. დილ. 8 ს.

ᲨᲔᲜᲘᲨᲕᲜᲔᲚᲘ: 1) გადაუჯდომლად პირდაპირი მგზავრობა ტფილის-ბაქო-როსტოვამდე შეიძლება განსაკუთრებულ ვაგონებით, რომელიც აბიერ-კაგკასიის I და მე-2 მატარებელს მიხდევს, ზოლო კავკასის მატ. მე-5 და მე-6. ყველა ვაგონები პლაცკარტითაა (ბაკუთარ. საწოლებითა).

ᲖᲔᲛᲔᲑᲘᲡ ᲛᲘᲛᲝᲬᲕᲚᲐ ᲨᲐᲕ ᲖᲦᲕᲐᲖᲔ.

(ზამთარში)

რუსეთის სახოგადოებისა

ᲑᲐᲗᲣᲛᲘᲓᲐᲜ ᲒᲐᲓᲘᲡᲐᲜ: ოდესისაკენ პირველი—საფოსტო-სახალხო გემი სამშაბათობით—ღამით 1 საათს. ყველა ზღვისპირა ქალაქს გაივლის. მეორეც—ხუთშაბათობით; ღამის 1 საათს. შეივლის სოხუმს, გაგრას, სოჭას, ტუაფსეს, ნოვოროსიისკს, ფეოდოსიას, იალტას, სევასტოპოლს და ევპატორიას, შაბათობით შუადამეს.

ᲡᲐᲮᲐᲚᲮᲝ გემები ყველა ზღვის-პირა ქალაქებზე ორშაბათობით და სამშაბათობით ნაშუადღევის 2 საათს.

ᲡᲐᲮᲐᲚᲮᲝ-ᲡᲐᲮᲐᲠᲒᲝ გემები — შეივლის ყველა ქალაქებში ოთხშაბათობით და პარასკევობით შუადამეს.

ᲣᲨᲐᲡᲝ ᲡᲐᲔᲥᲘᲛᲝ ᲓᲐᲬᲔᲡᲔᲑᲘ.

ქალაქის საბჭოს ექიმები:

1—2 უბანი **გ. ა. გედალინი** (სდგას ვერაზე, ოლგ. ქ., 22. ტელეფ. 592).

3—4 უბ. **ᲐᲐ. ᲐᲐ. ᲨᲐᲕᲘᲠᲓᲝᲕᲘ** (ფეთხაინის აღმართზე, 1, ტელ. 619).

5—6 უბ. **Თ. ᲐᲐ. ᲗᲝᲗᲝᲜᲘᲐᲜᲘ** (ველიამინოვის, 4, ტელეფ. 680).

6—7 უბ. **Შ. ᲐᲐ. ᲨᲐᲥᲔᲚᲐᲫᲔ** (ავლაბარში, კახეთის ქ. 1, ტელ. 816).

8—9 უბ. **Ე. ᲐᲐ. ᲑᲐᲗᲘᲨᲕᲘᲚᲘ** (კუკიაში, ნიკოლაევსკი, 7, ტელ. 715).

10, 11—12 უბ. **Ა. ᲐᲐ. ᲨᲘᲠᲘᲜᲐᲜᲘᲨᲕᲘᲚᲘ** დიდუბეში, საგურამოს, 5, ტელეფ. 715.

ᲒᲐᲜᲪᲮᲐᲓᲔᲑᲐᲜᲘ

ᲔᲥᲘᲛᲘ Ა. Ნ. ᲓᲘᲐᲜᲐᲒᲘᲫᲔ კანიხა და ვენერიულ ავადყოფებს იღებს ყოველ დღე დილით 2—ს. ᲐᲦᲐᲛ. 6—7 ს. ᲠᲣᲗᲨᲐᲑᲐᲗᲝᲗᲘᲗ მზოლოდ დილით 8—9 ს. კვირაობით ავად. მყოფებს არ იღებს. მოხეკოვის ქ. N ᲩᲐᲜᲚᲘᲡ ᲯᲐᲑᲐᲨᲕᲘᲚᲘᲡᲐ (Თ)

ᲓᲝᲥᲢ. ᲜᲐᲕᲐᲡᲐᲠᲓᲘᲐᲜᲘᲡᲐ

ᲧᲝᲕᲚᲘᲡ ᲓᲦᲔ, ᲙᲕᲘᲠᲔᲑᲡ ᲒᲐᲠᲓᲐ
ᲓᲐᲐᲠᲡᲔᲑᲣᲚᲘᲐ 1880 ᲬᲔᲚᲡ.
(ᲕᲝᲠᲝᲜᲪᲝᲕᲘᲡ ᲫᲕᲚᲘᲡ ᲞᲘᲠᲓᲐᲞᲘᲠ)

ᲓᲘᲚᲘᲗ:

Ა. Ა. **ᲜᲐᲒᲐᲮᲐᲠᲓᲘᲐᲜᲘ:** 11—12 ს. ქირურგიული, ვენერიული (სიფილ.) ავად.

Გ. Თ. **ᲩᲘᲭᲝᲒᲐᲜᲘ:** 9½—10 ს. თვალისა, შინაგანი და ნერვებისა.

Ნ. Ა. **ᲜᲐᲒᲐᲮᲐᲠᲓᲘᲐᲜᲘ:** 10—11 ს. საბებიო, ქალებისა და ბავშვებისა

Ნ. Ტ. **ᲛᲣᲠᲓᲐᲜᲘ:** 10—12 ს. ყურისა ცხვირისა და ყელისა.

Თ. Გ. **ᲐᲕᲔᲢᲘᲡᲘᲐᲜᲪ:** 11—12 ს. კანისა, სიფილისი, ვენერ., საშ. და ქირურგ.

Ა. Თ. **ᲑᲣᲒᲐᲜᲝᲕᲘ.** 12—1 ს. შინაგანი, ბავშვებისადა ყვავილის აცრა.

ᲥᲐᲚ. ᲔᲥᲘᲛ. Ბ. Ხ. ᲨᲐᲚᲑᲔᲠᲨᲢᲘᲪ: 12 ნახ.—1 ს. საბებ., ქალ. და ბავშკებისა.

Გ. Ა. **ᲒᲣᲠᲯᲘᲕᲜᲝᲕᲘ:** 1—1 ნახ. ს. საბებიო, ქალებისა და ბავშვებისა.

Ა. Ბ. **ᲙᲐᲠᲐᲑᲔᲒᲘᲐᲜᲪ:** 1—1½ ს. შინაგან. და ს.ბავშვო.

Ბ. Გ. **ᲐᲒᲐᲮᲐᲠᲝᲕᲘ:** 9—10 ს. შინაგანი ბავშვთა ავად.

ᲡᲐᲦᲐᲛᲝᲗᲘ

ᲥᲐᲚ. ᲔᲥᲘᲛ. Ბ. Ხ. ᲨᲐᲚᲑᲔᲠᲨᲢᲘᲪ: 6 ნახ.-ს. საბებ., ქალ. და ბავშ. ავად.

Მ. Გ. **ᲐᲕᲔᲢᲘᲡᲘᲐᲜᲪ:** 6—7 საათ.

11—12 ს. **606** ᲬᲐᲛᲚᲝᲚᲑᲐ, **ᲙᲝᲜᲡᲣᲚᲢᲐᲪᲘᲣᲠᲐᲓ.**

რჩევა 50 კ. ღარიბებს უფასოდ, კონსულტაციები და ოპერაციები შეთანხმებით

სამკურნალოს დირექტორი მედიცინის დოქტორი Ბ. Ა. **ᲜᲐᲒᲐᲮᲐᲠᲓᲘᲐᲜᲘ.**

(წ. (1168—197)

ᲡᲐᲛᲙᲣᲠᲜᲐᲚᲝ

ᲔᲥᲘᲛᲗᲐ ᲡᲐᲖᲝᲒᲐᲓᲝᲔᲑᲘᲡᲐ

ᲛᲣᲓᲛᲘᲕᲘᲡ ᲡᲐᲬᲝᲚᲔᲑᲘᲗ.

მიხვილის ქუჩა, № 59, მიხვილის საავადმყოფოს პირდაპირ, ტელეფონი № 1026.

იღებენ ავადმყოფთ:

ᲥᲐᲚᲑᲐᲢᲜᲘᲡᲐ—საშაბდე ორგანოთა, ათაშანგისა და კანის სნეულებისა — დღის 11—12 საათამდე.

Გ. Თ. **ᲜᲣᲒᲔᲠᲘ**—ქირურგიული სნეულ. — ნაშუადღ. 1—2 საათამდე.

ᲔᲚᲔᲥᲢᲠᲝᲗᲔᲠᲐ�პᲘᲐ Ა. Ნ.—შინაგან. ნერვებისა, სულით-ავადმყოფთ. ელექტროთერაპია დილის 11—12 საათამდე.

ᲙᲐᲛᲠᲘᲜᲘ Გ. Შ.—ქირურგიული. სნეულ. დილის 11—12 საათამდე.

ᲛᲐᲚᲐᲮᲘᲐᲜᲘ Გ. Ნ —შინაგან სნეულებ. და ბავშვების ავადმყ. დილ. 11½—12½ საათ.

Ა. Დ. **ᲙᲐᲚᲓᲐᲛᲘᲬᲘᲐᲜᲘᲡ-ᲒᲣᲚᲘᲬᲘᲐᲜᲘᲡ**—დედათა ავადმყ.— დილ. 11—12 ს. სამკურნალოში ელექტროზათა და მასაჟით სწამლობენ. მიკროსკოპიულ, ბაქტეროლოგიურ და ქიმიურ გამოკვლევას ახდენენ. ყვავილს უცრიან. ძიძებს ამოწმებენ. რჩევის ფასი 50 კ. ოპერაციებისა და კონსულტაციების ფასი—მოთხოვნებით. სამკურნალოს სტატისტიკური განყოფილება შესდგება საზოგადო ჰალატისა და ცალკე ნაბრეგიდან.

ᲬᲐᲛᲚᲝᲚᲑᲐ „606"-ᲘᲗ.

(100—1615—2)

ᲒᲐᲕᲘᲪᲓᲘᲚᲒᲐ

ᲛᲐᲡᲬᲐᲕᲚᲔᲑᲔᲚᲗᲐ

ᲩᲕᲔᲣᲚᲔᲑᲠᲘᲕᲐᲓ ᲕᲔᲚᲡᲐᲪ ᲒᲐᲐᲖᲠᲘᲫᲔᲚᲐ ᲛᲔᲪᲐᲓᲘᲜᲔᲝᲑᲐ—ᲛᲝᲡᲬᲐᲕᲚᲔ ᲥᲐᲚᲑᲔᲑᲗᲐᲜ. — **ᲛᲘᲚᲔᲑᲣᲚᲘᲐ ᲞᲘᲠᲝᲑᲘᲗ:** გიმნაზიისთვის სხვა და სხვა კლასებისთვის, როგორც საგაკო ისე საქალებოსთვის. სამასწავლებლო ხარისხებზე. საბებიო ინსტიტუტისთვის. სამხედრო და სტუდენტო სასწავლებლისთვის.

ᲐᲮᲠᲔᲓᲕᲔ ᲒᲐᲐᲒᲠᲫᲔᲚᲔᲑᲡ ᲛᲘᲚᲔᲑᲐᲡ:

ᲡᲐᲮᲣᲜᲯᲐᲠᲝ ᲮᲔᲛᲘᲜᲐᲠᲘᲘᲡᲗᲕᲘᲡ, ᲒᲘᲛᲜᲐᲖᲘᲘᲡᲗᲕᲘᲡ, ᲠᲔᲐᲚᲣᲠᲘ, ᲡᲐᲛᲮᲔᲓᲠᲝ და **ᲛᲘᲬᲘᲡ ᲛᲬᲛᲔᲓᲝᲗᲐ** სასწავლებლისათვის, **ᲡᲐᲛᲝᲥᲐᲚᲐᲥᲝ** და **ᲡᲐᲢᲔᲮᲜᲘᲙᲝ** სასწავლებლისათვის. ამზადებს ერთ და ორ კლასიან **ᲛᲐᲡᲬᲐᲕᲚᲔᲑᲚᲝᲑᲘᲡ ᲮᲐᲠᲘᲡᲮᲖᲔ,** ყველა კლასის **ᲩᲘᲜᲘᲡᲗᲕᲘᲡ.** ღებულობს **ᲐᲜᲑᲐᲜᲘᲡ ᲣᲪᲮᲝᲠᲜᲔᲑᲘ ᲥᲐᲚ-ᲕᲐᲟᲔᲑᲡᲐᲪ.** მეცადინეობა ჩვეულებრივად იქნება სამ ალაგას: 1) ვერაზე, 2) ვაგზალზე, 3) ვორონცოვის ძეგლის მახლობლად. მონაწილეობას იღებენ მასწავლებლები—შეცდენენ უცხო ენებისა და სხვა და სხვა საგნებისა.

ᲘᲚᲔᲑᲡ ᲞᲘᲠᲝᲜᲑᲘᲗ. მეცადინეობა იწყება დილის 8-საათზე და გრძელდება საღამოს 8 საათამდე. მსურველ მოწაფეებს არა უფრთხს 15 წლისა ღებულობს სრულ ხარჯზედაც, **ᲞᲐᲜᲡᲘᲝᲜᲨᲘ.**

მოლაპარაკება მასწავლებელთან შეიძლება ყოველ დღე, სანამ შეივსებოდეს აღნიშნული რიცხვი მოწაფეებისა.

Адресъ: Семеновская ул., д. 23, Кв. 1 входъ съ подъѣзда нижній звонокъ спросить учителя.

А съ Елизаветинской ул. д. N 38. (недалеко отъ памятн. Воронцову).

(თ. 1084.35)

ᲛᲣᲮᲠᲐᲜᲘᲡ ᲙᲔᲠᲫᲝ

ᲡᲐᲛᲙᲣᲠᲜᲐᲚᲝ

ᲛᲣᲓᲛᲘᲕᲘᲡ ᲡᲐᲬᲝᲚᲔᲑᲘᲗ.

Тифлисъ—Поскованская ул., д. № 48 Цицiановскаго подъема, противъ новаго (Мухранскаго) моста. Телефонъ N 370.

ᲐᲕᲐᲓᲛᲧᲝᲤᲔᲑᲡ ᲧᲝᲕᲔᲚ ᲓᲦᲔ ᲡᲠᲣᲚᲘᲐᲓᲘᲡ ᲢᲘ ᲥᲘᲛᲘᲡᲔᲑᲘ ᲛᲘᲘᲦᲔᲑᲔᲑᲘ.

Ა. Ა. **ᲒᲐᲒᲐᲨᲕᲘᲚᲘ**—შინაგან სნეულებანი, დილის 10—11 ს.-დე.

Გ. Შ. **ᲒᲝᲒᲝᲒᲝᲠᲘᲫᲔ**—შინაგან და ბავშვებ., დილის 11—12 ს.-დე.

Შ. Კ. **ᲝᲛᲮᲔᲚᲔᲜᲘᲐᲜᲘ**—დედათა სნეულებ., დილის 10-ნახევრიდან 11 ს.

Შ. Ლ. **ᲨᲢᲠᲔᲘᲜᲔᲠᲘᲡ**—ყელისა და ყურისა, 11 ნახ.—12 ნახ. ს.

Ლ. Გ. **ᲮᲐᲣᲒᲐᲠᲔᲯᲘᲫᲔ**—შინაგან და ბავშვებ., 12 ნახ.—1 ს.-დე.

ᲝᲐᲨᲕᲘᲚᲘ—შინაგან, 1—2 ს.-დე.

Გ. Ბ. **ᲨᲔᲯᲔᲚᲔᲜᲘᲐᲜᲘ**—ქირურგ., 12—1 საათამდე.

Ა. Ი. **ᲒᲠᲘᲒᲝᲠᲘᲐᲜᲘ**—ქირურგ. 11—12 ს.-დე.

Გ. Ა. **ᲐᲑᲔᲠᲓᲝᲕᲘ**—შინაგან, 12 ნახ.—1 ნახ. ს.-დე.

Შ. Დ. **ᲙᲘᲚᲓᲘᲨᲘᲜᲫᲔ**—ქირურგ. 12 ნახ.—1 ს.-დე.

ᲙᲘᲑᲘ ᲨᲘ—კბილისა, 8—10 ს.-დე.

Შ. Გ. **ᲛᲘᲙᲐᲠᲢᲣᲛᲝᲕᲘ**—დედათა სნეულებანი და საბებიო, 1 ნახ.—2 ს.-დე.

ათაშანგის წამლობა ვერლიხ-ხატას პრეპარატით (Ehrlich-Hata) **„606"-ით.**

დარიგების ფასი—50 კ. სტაციონალური ექი ბისთვის 3—5 მანეთამდე, ოპერაციები, შეხვევა, კონსულტაცია და სხვ მორიგებით.

№ 646. 100—50 (0—1003—184

ᲕᲘᲚᲔᲒ

ᲡᲐᲔᲙᲚᲔᲡᲘᲝ ᲡᲐᲛᲮᲐᲠᲗᲕᲠᲝ

ᲡᲐᲥᲛᲔᲔᲑᲘ. მსურველთ შეუძლიანთ მომმართონ **სოფ. ᲞᲠᲘᲢᲣᲨᲘ,** მანგლისის გზ. ტფილისის მაზრა, **მხატვარი** მღვდელი **ᲛᲔᲚᲘᲢᲝᲜ ᲧᲐᲜᲩᲐᲕᲔᲚᲘ.**

(23—958—7)

ᲡᲐᲖᲝᲒᲐᲓᲝᲔᲑᲘᲡᲐᲠᲝ ᲗᲐᲕᲨᲔᲡᲐᲤᲐᲠᲘ

Მ. Ი. ᲙᲠᲔᲛᲔᲠ

ნიკოლოზის ქუჩა, № 47. ორსულ და მშობიარე მანდილოსანთა მიიღება ყოველ დრეს, დღიბით და ღამით. მიიღებიან ქალთა სნეულებისა და საბებიო საქმისათვის. კანინჯვა და შემოწმება ძიძებისა და მოახლეებისა; ყვავილს უცრის ყოველ დღე ნაშუადღევის 1—2 საათამდე თავმეხადარის გამოგზავნა დოქტორი-მედიცინისა. (26—913—24) Ი. Გ. **ᲙᲐᲚᲓᲐᲛᲬᲘᲐᲜᲘ.**

Ძ. ᲗᲕᲚᲐᲒᲨᲘ

ᲘᲡᲧᲘᲓᲔᲑᲐ ᲞᲘᲠᲕᲔᲚᲐᲓ ᲒᲐᲛᲝᲡᲣᲚᲘ ᲥᲐᲠᲗᲣᲚ ᲔᲜᲐᲖᲔ

ᲫᲠᲐ-ᲙᲔᲠᲕᲘᲡ ᲛᲔᲚᲘᲢᲝᲜᲘ

თვით-ძასწავლებელი, 128 ნახატით. ახალი შეთხდა.

ექვს ნაწილად; ქართული, იმერული, ევროპიული ტანისამოსი და თეთრეული მანდილოსანთათვის და ბავშვთათვის; აგრეთვე ჟურნალების მოხმარება. შედგენილი და გამოცემული

სოფიო ი. სიმონოვის მიერ.

ფასი ყდით 3 მ., გაგზავნით 3 მ. 50 კ. ვინც ათ ცალს ანუ მეტს ერთად დაიბარებს, ფოსტით გაგზავნის ფული არ გადახდება. გამოწერა შეიძლება ფასდადებითაც. ადრესი: Въ г. Тифлисъ, „Школа кройки и шитья Софіи Іосифовны Семоновой. Вульв. пер. 2, особ. домъ.

(100—1140—92)

ᲗᲔᲕᲖᲘᲣᲚᲝᲑᲐ

ᲖᲣᲒᲓᲘᲓᲘ (ოსტრინა), **ᲗᲐᲠᲗᲝᲜᲘ** (სევრიუგა), **ᲝᲠᲐᲒᲣᲚᲘ,** **ᲪᲝᲪᲮᲚᲘᲐᲜᲘ** (ლურჯა), **ᲚᲝᲛᲘ,** **ᲘᲨᲮᲐᲜᲘ,** **ᲤᲐᲠᲒᲐ** (სუდაკი), **ᲭᲐᲜᲐᲠᲘ** (საზანი), ყველანაირი **ᲮᲘᲖᲘᲚᲐᲚᲐ.** ბოჩკის კარგი ხიზილალა ღირს 1 მ. 60 კაპ. სალდათის ბაზარი, თ. მუხრანსკის სახლის ეზო.

Ს. ᲮᲣᲠᲝᲗᲕᲘᲚᲘ.

ტელ. № 496. (8—1611—3)

ᲒᲐᲛᲝᲢᲕᲘᲓᲐ ᲓᲐ ᲘᲧᲘᲓᲔᲑᲐ

ᲗᲮᲖᲣᲚᲔᲑᲐᲜᲘ:

ᲐᲠᲩᲘᲚ ᲯᲝᲠᲯᲐᲫᲘᲡᲐ: Წ. I. „ᲔᲠᲝᲕᲜᲣᲚ ᲞᲠᲝᲖᲔᲚᲗᲐᲗᲐᲡ ᲒᲐᲠᲨᲔᲛᲝ", ფ. 75 კ.
. . Წ. II. „ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲮᲐᲜᲐᲒᲐᲓᲚᲔᲑᲘᲡᲗᲕᲘᲡ". . . ფ. 80 კ.
. . Წ. III. „ᲜᲐᲐᲮᲠᲔᲑᲘ". . . . . ფ. 65 კ.
. . Წ. IV. ᲬᲘᲗᲘᲚᲘ ᲓᲦᲔᲑᲘᲡ-ᲤᲣᲠᲪᲚᲘᲡ-ᲛᲝᲥᲐᲛᲔᲑᲘᲗᲐᲜ", 1901—1909 Წ. . . . . ფ: 35 კ.
Ბ Ა Ტ Ო Მ-ᲘᲡᲐ: „ᲔᲠᲝ ᲓᲐ ᲙᲐᲠᲒᲝᲑᲠᲘᲝᲑᲐ" . . . . . ფ. 1 Მ. 20 კ.
Გ. ᲥᲘᲤᲘᲐᲜᲘᲡᲐ: «ᲮᲐᲜᲓᲒᲠᲫᲚᲝᲑᲘᲡ ᲛᲗᲐᲕᲐᲠᲘ ᲚᲔᲓᲒᲐᲜᲘ", ᲘᲡᲙ. ᲓᲠᲐᲛᲐ ფ. 40 კ.
Ნ. ᲨᲘᲣᲙᲐᲨᲕᲘᲚᲘᲡᲐ: «ᲛᲔᲒᲒᲝᲑᲠᲝᲑᲐ», 4 ᲛᲝᲥᲛ. ᲓᲠᲐᲛᲐ . . . . . ფ. 20 Კ.

ᲧᲕᲔᲚᲐ ᲐᲛ ᲬᲘ�გᲜᲔᲑᲘᲡ ᲨᲔᲫᲔᲜᲐ ᲨᲔᲘᲫᲚᲔᲑᲐ ᲡᲮᲕᲐᲗᲐ ᲨᲝᲠᲘᲡ Ქ. Შ. Წ. Ს Კ Გ. ᲬᲘ�გᲜᲘᲡ ᲛᲐᲦᲐᲖᲘᲐᲨᲘ, ᲢᲤᲘᲚᲘᲡᲨᲘ ᲓᲐ ᲥᲣᲗᲐᲘᲡᲨᲘ ᲙᲕᲘᲪᲐᲠᲫᲘᲡᲐ ᲓᲐ ᲛᲗᲐᲕᲠᲘᲨᲕᲘᲚᲘᲡ ᲬᲘᲗᲚᲘᲡ ᲬᲘᲗᲜᲘᲡ ᲛᲐᲦᲐᲖᲘᲐᲨᲘ.

ᲮᲔᲔᲚᲡᲐᲥᲛᲘᲡ Ქ. ᲠᲘᲒᲘᲡ ᲛᲐᲦᲐᲖᲘᲐ

M-me ᲛᲘᲜᲘᲐᲜᲘ.

ტფილისი, გაბაშვილის ქ., № 6.

ᲛᲘᲦᲔᲑᲣᲚᲘᲐ

ᲐᲣᲐᲠᲔᲒᲔᲚᲘ ᲐᲮᲐᲚᲘ ᲠᲐᲛ. (10.1618.1)

ᲚᲕᲘᲜᲘᲗ ᲛᲝᲛᲕᲐᲭᲠᲔ

ᲐᲛᲮ. **„ᲙᲝᲛᲔᲗᲐ"**

ᲚᲝᲠᲘᲡ-ᲛᲔᲚᲘᲥᲝᲕᲘᲡ Ქ., ᲞᲣᲨᲙᲘᲜᲘᲡ ᲑᲦᲘᲡ ᲞᲘᲠᲓᲐᲞᲘᲠ, Ს. ᲮᲣᲑᲐᲚᲐᲨᲕᲘᲚᲘᲡᲐ, № 3.

მივიღეთ კახეთის საუკეთესო ზვრების ᲚᲕᲘᲜᲝ, ფასები ყველასთვის ხელმისაწვდომია. (20.1560 11)

ᲡᲐᲙᲔᲠᲐᲕᲘ ᲛᲐᲦᲘᲜᲐ

ᲖᲘᲜᲒᲔᲠᲘᲡ ᲙᲝᲛᲞᲐᲜᲘᲘᲡᲐ

ᲘᲧᲘᲓᲔᲑᲐ

ᲛᲮᲝᲚᲝᲓ ᲙᲝᲛᲞᲐᲜᲘᲘᲡ ᲗᲐᲙᲣᲗᲐᲠ ᲛᲐᲦᲐᲖᲘᲔᲑᲨᲘ

ᲤᲐᲡᲘᲡ ᲒᲐᲓᲐᲮᲓᲐ ᲜᲐᲬᲘᲚᲐᲓ-ᲜᲐᲬᲘᲚ **1** ᲛᲐᲜᲔᲗᲘᲓᲐᲜ

ᲮᲔᲚᲘᲡ ᲛᲐᲨᲘᲜᲔᲑᲘ ᲤᲐᲡᲐᲓ **25** ᲛᲐᲜᲔᲗᲘᲓᲐᲜ

ᲛᲐᲦᲐᲖᲘᲘᲡ ᲜᲘᲨᲜᲘ.

ᲣᲤᲝᲡᲘᲚᲓᲘᲗ ᲡᲘᲧᲣᲐᲚᲑ